

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1948

FÖRSTA KAMMAREN

Nr 17

30 april—5 maj.

Debatter m. m.

Fredagen den 30 april.

	Sid.
Svar på interpellation av herr Schlyter om beredande av vårdplatser för kvinnliga lösdrivare m. fl.	3

Tisdagen den 4 maj.

Minnesord över herr Söderdahl	9
Remissdebatt ang. Kungl. Maj:ts proposition nr 230, med förslag till tryckfrihetsförordning m. m.	10
Interpellation av herr Arrhén om utbyggande av skolmåltidsverksamheten	12

Onsdagen den 5 maj.

Svar på interpellation av fröken Andersson ang. återfående av svenskt medborgarskap i visst fall	15
Svar på interpellation av herr Bergh ang. åtgärder mot ungdomsbrottligheten m. m.	19
Ang. ersättning för skador vållade av vissa rymlingar m. m.	32
Om skattespärr i fråga om preliminär skatt	37
Om ändring i semesterlagen	38

Samtliga avgjorda ärenden.

Onsdagen den 5 maj.

Utrikesutskottets utlåtande nr 9, ang. godkännande av en mellan Sverige och Finland träffad överenskommelse rörande varuutbytet	31
Konstitutionsutskottets utlåtande nr 20, ang. införande av beslutande folkomröstning	31
Statsutskottets utlåtande nr 89, ang. anslag till läroboksnämnden ..	31
— nr 90, ang. anslag till den sociala hemhjälpsverksamheten	31
— nr 91, ang. anslag till lån till anordnande av kollektiva tvätterier	31
— nr 92, ang. anslag till driften av centraldepån för blindas arbeten	31
— nr 93, ang. anslag till ersättning för skador vållade av personer som avvikit från vissa anstalter	32

	Sid.
Statsutskottets utlåtande nr 94, ang. organisation och finansiering av svensk reguljär luftfart m. m.	37
— nr 95, ang. vissa investeringar i statens järnvägars fond	37
Bevillningsutskottets betänkande nr 38, ang. tillämpning av skatte-spärr i fråga om preliminär skatt	37
— nr 39, ang. vissa ändringar i gällande tulltaxa, m. m.	38
Bankoutskottets utlåtande nr 28, ang. viss omreglering av pensionerna till f. d. kvinnliga befattningshavare inom den civila statsförvaltningen	38
— nr 29, ang. höjning av maximiåldern för ingående av äktenskap medförande rätt till familjepension	38
Första lagutskottets utlåtande nr 32, ang. godkännande av en mellan Sverige, Danmark och Norge avslutad konvention om erkännande och verkställighet av domar i brottmål m. m.	38
Andra lagutskottets utlåtande nr 24, ang. utredning rörande kompetensfördelningen inom sjukhusens ledning	38
— nr 25, ang. skyldighet för näringsidkare m. fl. att biträda vid planläggningen av rikets ekonomiska försvarsberedskap	38
— nr 26, ang. uppbörden av avgifter för försäkringar i riksförsäkringsanstalten	38
— nr 27, ang. viss ändring av 7 § andra stycket b) lagen om semester	38
Jordbruksutskottets utlåtande nr 12, ang. försäljning av de statliga lagerhusen till Svenska spannmålsaktiebolaget	39
— nr 13, ang. försäljning av vissa, allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter	39
— nr 14, ang. försäljning av en Vadstena krigsmanshuskassa tillhörig fastighet	39
— nr 21, ang. försäljning av vissa kronoegendomar m. m.	39

Fredagen den 30 april.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen.

Herr statsrådet *Mossberg* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 221, angående upprättande av en medicinsk högskola i Göteborg;

nr 222, angående vissa byggnadsfrågor m. m. inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 223, angående vissa anslag under åttonde huvudtiteln å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48;

nr 225, med förslag till nya avlösningsreglementen m m.;

nr 226, med förslag till lag om ändrad lydelse av 111 § byggnadslagen;

nr 228, angående pension åt vissa justerare av mått och vikt m. fl.;

nr 229, angående godkännande av avtal mellan Kungl. Maj:t och kronan samt Stockholms stad angående mark inom Kaknäsområdet och å Långholmen i Stockholm;

nr 230, med förslag till tryckfrihetsförordning m. m.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 144, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till åtgärder mot skadegörelse av skogsinsekter;

nr 179, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån och bidrag till vissa skogsförbättringsåtgärder; samt

nr 180, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till fiskredskapsförsäkring.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 176, i anledning av väckta motioner om en översyn av lagen om allmänna barnbidrag och lagen om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn;

nr 177, i anledning av väckta motioner angående de särskilda barnbidragen till änkors och invaliders m. fl. barn; samt

nr 178, i anledning av väckta motioner angående vidgad tillämpning av lagen om särskilda barnbidrag till att omfatta även änklings barn.

Om beredande av vårdplatser för kvinnliga lösdrivare m. fl.

Herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet **MOSSBERG**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Schlyters interpellation om beredande av vårdplatser för kvinnliga lösdrivare m. fl., erhöll ordet och anförde: Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Schlyter frågat mig, om det icke vore möjligt att omedelbart överflytta på tvångsarbets- och alkoholistanstalten i Växjö intagna kvinnor till vårdplats inom den öppna socialvården.

Som svar får jag meddela följande.

De kvinnliga lösdrivarna och de av staten omhändertagna kvinnliga alkoholisterna vårdades t. o. m. juni 1940 på statens tvångsarbets- och alkoholistanstalt i Landskrona gamla fästning. Därefter togs denna anstalt med tillhörande byggnader och område med visst undantag tills vidare i anspråk för krigsmaktens behov. Samtidigt förordnades, att allmän tvångsarbetsanstalt för kvinnor skulle anordnas vid fångvårdsanstalten i Växjö. För mottagande och vård av sådana åt alkoholmissbruk hemfallna kvinnor, som tidigare skulle ha intagits

Om beredande av vårdplatser för kvinnliga lösdrivare m. fl.

på alkoholistanstalten i Landskrona, ordnades i anslutning till statens alkoholistantalt å Venngarn en för kvinnliga alkoholister avsedd särskild anstalt på egendomen Haknäs. Fr. o. m. budgetåret 1941/42 inrättades vid fångvårdsanstalten i Växjö även en alkoholistanstalt, som avsågs för sådana kvinnliga alkoholister, som skulle intagas på Haknäsanstalten, men som av disciplinära skäl måste vårdas på slutan stalt.

Beträffande de kvinnliga lösdrivarna förordnade Kungl. Maj:t den 28 juni 1941, att kvinnor, som intagits på vid fångvårdsanstalt anordnad tvångsarbetsanstalt — i den mån så lämpligen kunde ske — tills vidare skulle få överföras till något av arbetshemmen Emaus i Stockholms län, Arrie i Malmöhus län eller Herrljunga i Älvsborgs län. En sådan anordning syntes ligga i linje med den inriktning av lösdrivarvården, som i allmänhet ansågs önskvärd. Vidare skulle därigenom möjligheterna att åstadkomma en differentiering av de kvinnliga lösdrivarna kunna i någon mån förbättras. Avsikten var, att Växjöanstalten skulle tjänstgöra som upptagningsanstalt. Därför lämpade interner skulle därefter fördelas på tillgängliga arbetshem. För varaktig vård på tvångsarbetsanstalten skulle i princip endast behållas det för inackordering i arbetshem uppenbart olämpliga klientelet.

Den 22 mars i år funnos på tvångsarbetsantalten i Växjö 6 kvinnliga tvångsarbetare. Den av dessa kvinnor, som varit där längst (sedan den 2 oktober 1947), vårdas på fångvårdsanstaltens sinnessjukavdelning och kan icke överflyttas till arbetshem. Beträffande de övriga 5 — i allmänhet nykomna — är frågan om deras överflyttande till arbetshem föremål för anstaltsstyrelsens uppmärksamhet.

I yttrande över förslaget om att inrätta en slutan alkoholistanstalt i Växjö uttalade socialstyrelsen bl. a., att indikation för beslut om intagande på den föreslagna anstalten syntes böra vara, att vederbörande på grund av sitt för anstaltsordningen störande uppförande

icke kunde åtnjuta fortsatt vård på Haknäsanstalten, samt, då fråga vore om direkt intagning, att vederbörande på grund av ordningsstörande uppförande under tidigare vistelse på alkoholist- eller tvångsarbetsanstalt icke lämpligen kunde beredas vård på Haknäs. Enligt vad styrelsen nu upplyst förekommer intagande på Växjöanstalten endast i sådana fall, där det finnes vara ogörligt att vårda vederbörande på öppen anstalt.

I likhet med interpellanten anser jag, att det icke är lämpligt att tvångsarbets- och alkoholistanstalt är anordnad vid fångvårdsinrättning. Förutom att anstalten därigenom lätt kan komma att erhålla en prägel av straffanstalt, är en dylik anordning ägnad att ingiva betänkligheter ur vårdsynpunkt. Tvångsarbets- och alkoholistanstalten för kvinnor i Växjö avsågs emellertid från början och är allttjämt att betrakta såsom ett provisorium.

Av min redogörelse framgår, att man i fråga om de kvinnliga lösdrivarna söker bereda dem vård vid anstalter tillhörande den öppna socialvården och att man beträffande de kvinnliga alkoholisterna strävar efter att i görligaste mån begränsa intagningen på den slutna anstalten. Även om därigenom olägenheterna av tvångsarbets- och alkoholistanstaltens förläggning till fångvårdsinrättningen minskas, är det dock uppenbarligen önskvärt, att provisoriet snarast möjligt avvecklas och ersättes med lämpliga åtgärder. Jag vill i detta sammanhang erinra, att frågan huruvida behov föreligger av särskild lösdriverilagstiftning f. n. är under utredning inom inrikesdepartementet. Interpellantens fråga kan — i vad den avser alkoholister — beröra en del av spörsmålet om omhändertagande och vård av psykiskt sjuka eller skadade alkoholmissbrukare. Detta problem har behandlats såväl av 1946 års alkoholistvårdsutredning, vars betänkande väntas någon av de närmaste dagarna, som av 1947 års psykopatvårdsutredning. I direktiven för den sistnämnda utredningen fram-

Om beredande av vårdplatser för kvinnliga lösdrivare m. fl.

hölls bl. a., att psykopatvårdsorganisationen borde stå öppen även för psykopatklientelet från socialvårdens områden, bl. a. det nuvarande lösdrivarklientelet och alkoholister. Hela frågan om behandlingsmetoderna och anstaltsorganisationen på detta område befinner sig således f. n. under utredning. I avbidan på att utredningsresultaten kunna bli föremål för statsmakternas prövning synas de betänkligheter, som kunna anföras mot den provisoriskt inrättade tvångsarbets- och alkoholistanstalten i Växjö, böra få vika för det faktiska behov, som inom den nuvarande organisationen finnes av en sluten anstalt för kvinnliga lösdrivare och kvinnliga svårhanterliga alkoholister.

Med detta, herr talman, anser jag mig ha besvarat interpellationen.

Herr SCHLYTER: Herr talman! Jag ber att få framföra min tacksamhet för det tillmötesgående och ur mina synpunkter i alla avseenden tillfredsställande svaret. Alldeles särskilt tacksam är jag för statsrådets förklaring, att här bara är fråga om ett provisorium, jämte hans mycket positiva deklaration, att han inte anser det vara lämpligt, att tvångsarbets- och alkoholistanstalt anordnas vid fångvårdsinrättning.

Jag hade nästan hoppats, att jag skulle ha kunnat provocera statsrådet till att avge den förklaringen, att riksdagen nästa år hade att emotse förslag om lösdrivarlagens upphävande. Nu känner jag till de svårigheter, som statsrådet har att bemästra, och jag har inte någon som helst anmärkning att framställa i detta avseende, men jag skulle våga ge uttryck åt den förhoppningen, att det skall visa sig möjligt att i administrativ väg se till, att kandidaterna till tvångsarbete bli omhändertagna av någon verklig socialvårdsform. De äro ju genomgående i hög grad förkomna individer. Vad de dömas för är inte något brott. Det är inte en domstol, som dömer, utan tvångsarbetet skall ju vara en socialvårdsform, fastän den på grund av sin ålderdomlighet hör till det mest unika vi i det avseendet ha.

Herr talman! Med dessa ord upprepar jag min tacksamhet till herr statsrådet.

Herr GÖRANSSON: Det råder väl ingen tvekan om att lösdrivarlagen är så pass antik, att den borde ersättas med en ny lagstiftning, men jag har fäst mig vid att herr Schlyter i interpellationen ger uttryck åt sin förvåning över att denna lag alltjämt tillämpas. Jag kan inte finna annat än att man, så länge vi inte ha fått någon ersättning för lösdrivarlagen, inte får förvåna sig över att polismyndigheten i vissa fall använder den. Tidigare tillämpades ju lagen i oerhörd omfattning mot kvinnor, och den kritik, som riktades mot lagen på den tiden, tog sikte på det förhållandet, att det var hundratals och ibland tusentals kvinnor om året, som dömdes till tvångsarbete. Nu har antalet gått ned, så att man, som statsrådet påpekade, vid ett givet tillfälle i mars månad hade sex fall. Jag har gått igenom handlingarna beträffande dessa kvinnor, och jag finner — som också herr Schlyter påpekade — att det är ett i kriminellt och asocialt hänseende mycket avancerat klientel. Vi måste ovillkorligen ha möjlighet även i vårt samhälle att kunna ingripa åtminstone mot de grövsta och mest besvärande formerna av t. ex. gatuprostitutionen.

Jag har också fäst mig vid ett annat uttalande i interpellationen. Herr Schlyter frågar, om inte socialvården kan bereda öppen vård åt de kvinnor, som nu äro intagna på anstalten i Växjö. Herr statsrådet har ju redan svarat därpå, så till vida som herr statsrådet har pekat på att man här laborerar med två olika anstaltstyper, nämligen dels en sluten anstalt, dels tre öppna arbetshem, som skola kunna tas i anspråk i den mån detta befinnes lämpligt och behövt. Men att lösa anstaltsfrågan för de kvinnliga prostituerade genom att uteslutande anlita öppna anstalter tror jag är omöjligt. Man måste ovillkorligen på detta område liksom när det gäller t. ex. de kvinnliga alkoholisterna ha tillgång till en anstalt av sluten typ för att där kun-

Om beredande av vårdplatser för kvinnliga lösdrivare m. fl.

na ta hand om de svåraste, de som ur disciplinär synpunkt äro de besvärligaste att komma till rätta med.

Styrelsen för tvångsarbetsanstalten i Växjö har sin uppmärksamhet ständigt riktad på möjligheten att överflytta individer från den slutna anstalten till ett av arbetshemmen. Det finns egentligen ingen anledning att anta, att de, som för närvarande äro intagna på anstalten, skulle sitta där utan att det finns skäl för det. Styrelsen har alldeles säkert prövat den saken och kommit till det resultatet, att man inte nu men måhända senare, eller i vissa fall inte under några förhållanden, kan tänka sig att vårda dessa människor på öppen anstalt.

Jag har tillåtit mig att göra dessa reflexioner med anledning av den interpellation, som här har ställts till inrikesministern, samtidigt som jag tackar interpellanten för att han i sin interpellation så starkt har understrukt, att den vård, som beredes kvinnorna på den slutna alkoholistanstalten vid fångvårdsanstalten i Växjö, sannolikt är den bästa, som över huvud taget kan komma till stånd inom något vårdområde.

Herr SCHLYTER: Herr talman! Jag har den uppfattningen, att de av ifrågavarande kvinnor, som inte kunna placeras på öppen anstalt, äro så förkomna, att de äro fullt mogna för att tas in på en verklig sjukvårdsanstalt, till och med ett sinnessjukhus. Men det förhåller sig med dessa kvinnor på samma sätt som det under många år gjordes med straffriförklarade personer, som väntade på att plats skulle beredas dem på sinnessjukhus. De fingo tillbringa denna väntetid på fångvårdsanstalterna — vilket man har ansett såsom en av de olyckligaste verkningarna av platsbristen på sinnessjukhusen.

Jag begärde ordet närmast därför att jag nyss glömde att säga en sak. Med anledning av den kungl. propositionen nr 205 angående vissa anslag till alkoholistvården väckte jag för ett par dagar sedan en motion, som har remitte-

rats till statsutskottet. Jag hade redan i propositionen praktiskt taget fått svar av herr inrikesministern på min fråga; där upplystes om förhållandena bl. a. med avseende på Växjö. Jag tog mig emellertid då anledning att undersöka, hur många som just den dagen voro intagna på tvångsarbetsanstalten i Växjö, och det befanns vara icke mindre än 11. Antalet intagna tycks alltså vara i stigande, och detta är för mig, herr talman, endast ett ytterligare skäl att understryka de förhoppningar, som jag tillät mig ge uttryck åt i mitt förra anförande och som så vitt jag förstår stå i full överensstämmelse med herr statsrådets syn på frågan.

Herr statsrådet MOSSBERG: Herr talman! Jag vill bara i anledning av herr Schlyters sista anförande säga, att jag inte tror, att den nämnda siffran 11 i och för sig behöver betyda, att tvångsarbetslagstiftningen håller på att uppleva en renässans i tillämpningen. Jag vill gärna medge, att den erfarenhet, som jag har hunnit förskaffa mig, är relativt begränsad. Den har dock gett mig det intrycket, att siffrorna fluktuerar mycket från tid till annan. Jag vill bara som exempel nämna, att när vi inom inrikesdepartementet höllo på att utarbeta årets statsverksproposition, uppmärksammade jag, att på Haknäsanstalten fanns det på hösten 1947 bara fyra kvinnliga alkoholister intagna. Jag ansåg mig böra sätta i gång en utredning om man inte med hänsyn till detta borde dra in anstalten, ty den kostar ju dock relativt stora summor, och jag tyckte den var alldeles för dyr för endast fyra alkoholister. Det visade sig emellertid, att när vi bara hade hunnit några månader framåt i tiden, var anstalten fullbelagd, så att flera kvinnor inte kunde tas in där.

Jag tar detta som ett tecken på att siffrorna för beläggningen gå upp och ned, och jag tror alltså inte, att man av den — som jag förmodar — tillfälliga stegring, som herr Schlyter hänvisade till, kan dra en så vittgående slut-

Om beredande av vårdplatser för kvinnliga lösdrivare m. fl.

sats som att tvångsarbetslagstiftningen börjar tillämpas i en större omfattning än tidigare.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 215, med förslag till förordning om pappersskatt.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 219, angående godkännande av avtal rörande Stockholms och Göteborgs högskolors framtida ställning m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 224, med förslag till lag om ändring i vissa delar av kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott den av herr *Heiding* m. fl. väckta motionen, nr 353, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m.

Föredrogs och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 221—223, 225, 226 och 228—230.

Anmälades och bordlades

utrikesutskottets utlåtande nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Finland träffad överenskommelse rörande varuutbytet;

konstitutionsutskottets utlåtande nr 20, i anledning av väckta motioner om införande av beslutande folkomröstning;

statsutskottets utlåtanden:

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till läroboksnämnden;

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till den sociala hemhjälpssverksamheten jämte i ämnet väckt motion;

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till lån till anordnande av kollektiva tvätterier;

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till driften av centralbyrå för blindas arbeten;

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till ersättning för skador vållade av personer som avvikit från vissa anstalter jämte i ämnet väckta motioner;

nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående organisation och finansiering av svensk reguljär luftfart m. m.; och

nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa investeringar i statens järnvägars fond;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 38, i anledning av väckta motioner om tillämpning av skattespärri i fråga om preliminär skatt; och

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa, m. m.;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 28, i anledning av väckt motion angående viss omreglering av pensionerna till f. d. kvinnliga befattningshavare inom den civila statsförvaltningen; och

nr 29, i anledning av väckta motioner angående höjning av maximiåldern för ingående av äktenskap medförande rätt till familjepension;

första lagutskottets utlåtande nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige, Danmark och Norge den 8 mars 1948 avslutad konvention om erkännande och verkställighet av domar i brottmål m. m.;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 24, i anledning av väckta motioner om utredning rörande kompetensfördelningen inom sjukhusens ledning;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om skyldighet för näringsidkare m. fl. att biträda vid planläggningen av rikets ekonomiska försvarsberedskap;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 31 mars 1922 (nr 130) angående uppbörd av avgifter för försäkringar i riksförsäkringsanstalten jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete; och

nr 27, i anledning av väckta motioner angående viss ändring av 7 § andra stycket b) lagen om semester; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av de

statliga lagerhusen till Svenska spannmålsaktiebolaget;

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa, allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter;

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en Vadstena krigsmanshuskassa tillhörig fastighet; och

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.22 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Tisdagen den 4 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

Herr TALMANNEN yttrade: Ledamöten av denna kammare Karl Söderdahl, Visby, har slutat sina dagar. Han representerade Kalmar och Gotlands län och bevistade i år sin fjortonde riksdag. De mångfaldiga och mångåriga allmänna uppdrag, som blivit honom anförtrodda, vittna om att han åtnjöt stort förtroende från sin hembygd, och jag tror mig våga uttala, att detsamma var förhållandet här i riksdagen, där hans uppträdande präglades av sans och trygghet. Vi vilja minnas honom som en gedigen människa och en god kamrat. Må han vila i frid.

Detta anförande åhördes av kammarens ledamöter stående.

Herr statsrådet Mossberg avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 227, angående bidrag till vissa plankostnader m. m.;

nr 232, angående anslag till arbetsmarknadsstyrelsen och den offentliga arbetsförmedlingen; samt

nr 233, angående vissa anslag till civilförsvaret m. m.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 153, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tionde huvudtiteln gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1948/49 till bidrag till Svenska textilforskningsinstitutet;

nr 154, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggs-

stat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 till täckande av vissa kostnader för Svenska skifferoljeaktiebolagets verksamhet;

nr 155, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fullmakt att i arbetslöshetsbekämpande syfte igångsätta arbeten, för vilka anslag uppförts å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47;

nr 156, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till landsfiskalerna m. fl.: avlöningar;

nr 157, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av allmänna arvsfondens rätt till arv, m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

nr 158, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till stipendier för blivande distriktstandläkare m. fl.;

nr 159, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av vissa fordringar, redovisade såsom propriäbalanser i medicinalstyrelsens räkenskaper;

nr 160, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående upptagande å riksstaten för budgetåret 1948/49 av ett underskott för luftfartsfonden;

nr 161, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen beträffande diverse kapitalfonder gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1948/49, i vad propositionen avser väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond;

nr 162, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen beträffande fonden för förslag till statsverket gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1948/49 till förskott till vissa plankostnader m. m.;

Kungl. proposition med förslag till tryckfrihetsförordning m. m.

nr 163, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa under järnvägsstyrelsens förvaltning stående fastigheter;

nr 164, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att tillerkänna Luossavaara—Kirunavaara aktiebolag samt Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund rätt till viss malmbrytning utöver i gällande malmavtal medgivna kvantiteter, jämte i ämnet väckt motion;

nr 165, i anledning av väckt motion angående ersättning till chauffören V. Bjurman för bilskada vid motorplogning;

nr 166, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till metallografiska institutet;

nr 167, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48, i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 168, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 169, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1948/49 m. m.;

nr 170, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgivande av livränta till Elisabeth Kjellbing m. m., såvitt propositionen angår befrielse för Carl Gustav Höberg från viss återbetalningsskyldighet till kronan;

nr 171, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 172, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1948/49 till dövstumskolorna;

nr 173, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budget-

året 1948/49 till överstyrelsen för yrkesutbildning;

nr 174, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till konstfackskolan; samt

nr 175, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till nybyggnad för statens rättsläkarstation i Stockholm.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 221, angående upprättande av en medicinsk högskola i Göteborg;

nr 222, angående vissa byggnadsfrågor m. m. inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 223, angående vissa anslag under åttonde huvudtiteln å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48; samt

nr 225, med förslag till nya avlöningsreglementen m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 226, med förslag till lag om ändrad lydelse av 111 § byggnadslagen.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 228, angående pension å vissa justerare av mått och vikt m. fl.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 229, angående godkännande av avtal mellan Kungl. Maj:t och kronan samt Stockholms stad angående mark inom Kakanäsområdet och å Långholmen i Stockholm.

Kungl. proposition med förslag till tryckfrihetsförordning m. m.

Föredrogs Kungl. Maj:ts proposition nr 230, med förslag till tryckfrihetsförordning m. m.

Herr HOLMBÄCK: Herr talman! För min del hälsar jag med glädje, att re-

Kungl. proposition med förslag till tryckfrihetsförordning m. m.

geringen har beslutat sig för att trots den sena tidpunkten under riksdagen framlägga ett förslag till ny tryckfrihetsförordning. Hade förslaget icke framlagts, hade följden blivit, på grund av tryckfrihetsförordningens karaktär av grundlag, att detta viktiga lagstiftningsärende hade skjutits undan ännu en fyraårsperiod.

Propositionen avlämnades emellertid här i kammaren i fredags. Den har utdelats till kammarens ledamöter först för en liten stund sedan, alltså på eftermiddagen på fjärde dagen sedan den avlämnades. Det betyder, att den motionstid på tio dagar, som riksdagsordningen garanterar åt riksdagsmännen, till mer än en tredjedel praktiskt taget icke har kunnat begagnas, därför att vi icke ha haft lagförslaget och dess motivering tillgängliga för oss. Det gäller dock här ett lagförslag som utan tvekan är det viktigaste som har förelagts innevarande riksdag. Sedan 1880-talet har det över huvud taget icke förekommit, att förslag till en hel grundlag har framlagts för riksdagen, och ända sedan 1860-talet har icke någon ny grundlag antagits.

Jag hade för min del trots omfattningen och vikten av det förslag, som framlägges genom Kungl. Maj:ts proposition om ny tryckfrihetsförordning, icke tänkt att begära någon utsträckt motionstid, då ju riksdagen är så långt framskriden som fallet är. I nuvarande läge anser jag mig emellertid tvungen att göra det. Jag tror därvid, att det vore lämpligt att anpassa den tid som vi ha rätt att besluta som förlängning av motionstiden, så, att motionstiden blir ungefär lika lång räknad från att vi ha fått propositionen utdelad till oss som den skulle ha varit från utdelningen, om utdelningen av propositionen hade skett i samband med att propositionen avlämnades. Jag tillåter mig därför, herr talman, att föreslå, att kammaren måtte besluta, att motionstiden för Kungl. Maj:ts proposition nr 230 med förslag till ny tryckfrihetsförordning måtte utsträckas till det samman-

träde, som inträffar näst efter femton dagar från propositionens avlämnande.

Må det, herr talman, tillåtas mig att ytterligare säga, att frågan om motions-tiden beträffande propositioner, som utdelas senare än de avlämnas, bör uppmärksammas vid behandlingen av det väntade förslaget om ändringar i riksdagens arbetsformer. Det är nämligen icke första gången som en proposition utdelas senare, och väsentligt senare än den avlämnas.

Herr HERLITZ: Herr talman! Jag instämmer i det yrkande, som herr Holmbäck här framställde, och jag är till stora delar förekommen av honom. Också jag hade önskat begagna detta tillfälle till att framhäva det utomordentligt olämpliga däri, att propositioner på detta sätt lämnas till kammaren fyra dagar efter det de formellt ha »avlämnats». På sätt som herr Holmbäck har framhållit innebär ett sådant förfarande en reell förkortning av motionstiden, och det kunde därtill läggas, att riksdagsordningens förutsättning är den, att vid det tillfälle, då en proposition remitteras till utskott — det är just detta ögonblick — kammarens ledamöter skola ha haft tillfälle att göra sig bekanta med dess innehåll. Det är mycket ofta vi råka ut för att inte vara i det läget.

Jag vill emellertid också begagna detta tillfälle, herr talman, till att uttala det vid denna tidpunkt av riksdagen sedvanliga beklagandet av att så stora och så betydelsefulla propositioner som i detta fall förslaget om tryckfrihetsförordning framläggas vid denna sena tidpunkt. Det kan tyckas vara ett enformigt tjtande att komma med dessa påpekanden, men så länge den praxis fortfar, som föranleder dem, kan man inte undgå att göra påpekanden i denna riktning. Och man har alldeles särskild anledning att göra det i det här fallet. Herr Holmbäck har riktigt understrukit det fullkomligt osedvanliga i den uppgift som riksdagen nu har

Interpellation om utbyggande av skolmåltidsverksamheten.

framför sig; en så omfattande grundlagsstiftningsuppgift har riksdagen inte haft på långliga tider.

En anledning att stryka under saken ha vi också i följande förhållande. Det hölls inte någon höstriktsdag i fjol, och det talades om för oss, att med anledning därav skulle vi komma in i den rätta arbetstakten; Kungl. Maj:ts kansli skulle vara fritt från riksdagsbestyren på hösten, och därigenom skulle vi komma ifrån den långrotning i riksdagsarbetet, som vi ha varit vana vid under många år. Det skall slås fast, att dessa förhoppningar beklagligtvis på intet sätt ha blivit infriade.

Efter härmed slutad överläggning hänvisades den nu föredragna kungl. propositionen till konstitutionsutskottet.

Till utskottet skulle jämväl överlämnas de i anledning av propositionen inom kammaren nu avgivna yttrandena.

På sedermera gjord proposition beslöt kammaren, med bifall till herr *Holmbäcks* därom framställda yrkande, medgiva, att tiden för avgivande av motioner i anledning av Kungl. Maj:ts ifrågasvarande proposition, nr 230, utsträcktes till det sammanträde, som infölle näst efter femton dagar från propositionens avlämnande.

Föredrogos och bordlades ånyo utrikesutskottets utlåtande nr 9, konstitutionsutskottets utlåtande nr 20, statsutskottets utlåtanden nr 89—95, bevillningsutskottets betänkanden nr 38 och 39, bankoutskottets utlåtanden nr 28 och 29, första lagutskottets utlåtande nr 32, andra lagutskottets utlåtanden nr 24—27 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 12—14 och 21.

Föredrogos och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 227, 232 och 233.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 354, av herrar *Holmbäck* och *Petersson*,

nr 355, av herrar *Hage* och *Johannesson*,

nr 356, av herr *Lindblom* m. fl., samt

nr 357, av herr *Ericsson*, *Carl Eric*,

alla i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m.

Ordet lämnades på begäran till herr *HAGE*, som anförde: Herr talman! Jag ber att få föreslå, att tiden för avlämnande av motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 225, med förslag till nya avlöningsreglementen m. m., må utsträckas till det sammanträde, som infaller näst efter femton dagar från propositionens avlämnande.

Denna hemställan bifölles.

Interpellation om utbyggande av skolmåltidsverksamheten.

Herr *ARRHÉN* erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Beslutet vid 1946 års riksdag om statsbidrag efter nya bestämmelser till anordnande av avgiftsfria skolmåltider vid landets folk- och fortsättningsskolor samt vid högre skolor och yrkesskolor med heldagsundervisning genomfördes under huvudsaklig enighet beträffande önskemålet att vidtaga åtgärder, ägnade att förstärka skolornas möjligheter att tjäna som ett medel i den socialpedagogiska verksamhetens tjänst. Meningskiljaktigheterna gjorde sig endast gällande, när det gällde att redan vid denna tidpunkt taga ståndpunkt till spörsmålet, huruvida måltiderna i princip borde vara avgiftsfria eller icke. Man höll sålunda från vissa reservanternas sida i utskottet före, att avgiftsfriheten skulle medföra en stockning med hänsyn till den rådande personal- och lokalkrisen på området. Propositionen vid 1946 års riksdag hade i viss mån tagit hänsyn till dylika farhågor, då den

Interpellation om utbyggande av skolmåltidsverksamheten.

förordat en femårig övergångstid, med möjlighet till förlängning, varunder bestämmelserna i § 6 av gällande statsbidragskungörelse skulle gälla.

Utvecklingen sedan beslutet fattades vid 1946 års riksdag har i stort sett bestrykt den ståndpunkt, som intogs av utskottets reservanter. Uppenbart är att detta förhållande delvis sammanhänger med att den nya kommunindelningen icke ännu kommit i funktion, likaså med att den nya skolorganisationen, där centralskoletanken intar främsta platsen, ännu ej genomförts och ännu kommer att kräva lång tid för att förverkligas samt till sist, men icke minst, även därmed att förhållandena på byggnadsmarknaden sedan länge och allt fortfarande lägga avgörande hinder i vägen för den utveckling, som man inom 1946 års riksdagsmajoritet tog med i sin måhända alltför optimistiska framtidskalkyl.

Man kan nu beträffande skolmåltidsverksamheten konstatera, att rådande materialbrist m. m. medfört en påtvungen begränsning, när det gäller att få fram de önskvärda måltidslokalerna, en begränsning, som bl. a. förorsakat en stockning, vilken utgör ett allvarligt hinder för ett effektivt nyttiggörande av den tilltänkta organisationen. Denna lokalbrist har, med därav betingad begränsning av hela skolmåltidsverksamheten, blivit särskilt kännbar på landsbygden, där deltagarfrekvensen, om man bortser från de nordligaste länen (Västernorrland, Västerbotten och Norrbotten) är mycket låg i jämförelse med förhållandena i framförallt de större städerna, där den i allmänhet högre standarden på skollokalerna i varje fall möjliggjort provisoriska lösningar av lokalfrågorna. En av skolöverstyrelsen verkställd undersökning visar sålunda att (med uteslutande av de förut omnämnda norrlandslänen) av 180 047 barn i städer 60 841 — eller omkring 33 % — åtnjöt skolmåltid, under det att av 286 037 barn på landsbygden endast 50 561 — eller omkring 17 % — ägde tillgång till samma förmån. Landsbygden har alltså härvidlag blivit missgynnad på ett sätt, som icke kan sägas

stå i överensstämmelse med de socialreformatoriska motiv, som lågo till grund för 1946 års beslut. Befolkningsutredningen förordade nämligen på sin tid reformen med hänsyn tagen till såväl pedagogiska som sociala och näringshygieniska synpunkter. Bl. a. framhölls att ett allmänt införande av skolmåltider skulle innebära en väsentlig avlastning för husmödrarna i hushållsarbetet, särskilt för landsbygdens kvinnor, vilka ställas inför svårbemästrade problem, då det gäller att under arbetsdagen sköta barnens kosthåll i hemmet.

Den av skolöverstyrelsen gjorda undersökningen visar på ett uppenbart sätt vilken disproportion, som för närvarande råder i fråga om anslutningen till skolmåltidsverksamheten mellan städer och landsbygd och mellan de olika länen inbördes. Påfallande låg är anslutningen på landsbygden i Malmöhus, Östergötlands och Kristianstads län, där under vårterminen 1947 endast 32, resp. 78 och 450 barn av 20 553, resp. 16 427 och 20 294 elever deltog i skolbespisningen. Dessa siffror kunna naturligtvis tolkas på olika sätt, men att de ha samband med den påtvungna begränsningen av byggnadsverksamheten är i hög grad möjligt.

Om skolmåltidsverksamheten över huvud taget skall kunna genomföras med lika verkan för stad och landsbygd, vilket riksdagen med visshet avsåg med sitt beslut för nu två år sedan, kräves att radikala åtgärder vidtagas av myndigheterna för att få bukt med de lokalsvårigheter, som för närvarande lägga hinder i vägen för ett effektivt utbyggande av verksamheten. Även om det i nuvarande ekonomiska läge ter sig vanskligt att öka byggnadsverksamheten på olika områden, bör dock det här antydda problemet påkalla statsmakternas uppmärksamhet. Det kan icke vara rimligt, att landbygdsbefolkningen försättes i ett — som siffermaterialet här visat — missgynnat läge och att den berövas möjligheten att för sig nyttiggöra en socialreform, som bl. a. avsett att verkamt bidra till lättnad av dess redan förut tunga arbetsbörda.

Interpellation om utbyggande av skolmåltidsverksamheten.

I detta sammanhang kan även erinras om att liknande hinder även uppstått, då det gällt att få skolmåltiden införd i läroverk och andra högre skolor. Även här talar siffermaterialet sitt tydliga språk.

Med stöd av vad jag sålunda anfört anholder jag om första kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få rikta följande frågor:

1. Anser herr statsrådet, att situationen beträffande skolmåltidsverksamheten nu svarar mot vad man kunnat vänta — med hänsyn till eftersläpningen på området, gällande främst landsbygden men även de högre skolformerna?

2. Om så icke är fallet, har statsrådet övervägt åtgärder för att motverka här anförda svårigheter för ett önskvärt

utbyggande av skolmåltidsverksamheten?

3. Vilka erfarenheter ha under de gångna två åren kunnat göras beträffande dels det allmänna behovet av en avgiftsfri skolmåltid, efter fritt val öppen för alla, dels den ökade frekvensen av skolmåltider i städer och tätorter?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spørsmål finge framställas.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.20 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Onsdagen den 5 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 förmiddagen.

Ang. återfående av svenskt medborgarskap i visst fall.

Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet **ZETTERBERG**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara fröken Anderssons interpellation angående återfående av svenskt medborgarskap i visst fall, erhöll ordet och anförde: Herr talman! Med kammarens tillstånd har fröken Ebon Andersson till mig riktat följande frågor:

1) Vid vilken tidpunkt kan det väntas, att de sakkunniga för nordiskt samarbete på medborgarskapsrättens område slutfört sitt uppdrag?

2) Ämnar statsrådet verkställa en rent svensk utredning i enlighet med den begäran, som framförts av 1947 års riksdag i skrivelse nr 90?

3) Är statsrådet för sin del villig medverka till en uppmjukning av praxis när det gäller beviljandet av svenskt medborgarskap till svenskfödda kvinnor, som förlorat sin utländske man utan att detta kunnat visas, och efter återkomst hit ansöka om medborgarskap?

I anledning av den första frågan kan jag meddela, att ifrågavarande sakkunniga nyligen fått ny ordförande, enär den förre på grund av bristande tid måst avsäga sig uppdraget; den nytillträdande har hittills bara hunnit orientera sig i ämnet. Han har inte heller ansett sig kunna giva något bestämt svar om när de sakkunniga beräknas ha slutfört sitt uppdrag. Detta uppdrag är omfattande och svårbemästrat, och det ligger i sakens natur att det är vanskligt att bedöma vilken tid det kan kräva.

Därtill kommer, att det här är fråga om nordiskt samarbete, varför de svenska deltagarna inte ensamma kunna bestämma arbetstakten.

Den andra frågan avser, om det är min mening att separat, sålunda oberoende av det nordiska reformarbetet, sätta i gång den utredning, som riksdagen begärde i sin skrivelse nr 90 i fjol, nämligen om gift kvinnas medborgarrättsliga ställning. Svaret härpå är nej. Jag finner det uppenbart, att denna utredning bör ingå i det nyssnämnda nordiska lagstiftningsarbetet på detta område. Jag kan inte heller dela interpellantens åsikt, att detta skulle strida mot den mening, som riksdagen uttalat. I konstitutionsutskottets utlåtande nr 5, till vilket riksdagsskrivelsen hänvisar, framhålles uttryckligen att just dessa sakkunnigas direktiv borde utvidgas att omfatta även denna fråga.

I detta sammanhang vill jag understryka betydelsen av det nordiska samarbetet på lagstiftningsens område. Det är nog i allmänhet inte tillräckligt känt, att denna samverkan hör till de mest resultatrika bland nu pågående internationella strävanden. Den har redan medfört en så långtgående rättsgemenskap mellan de nordiska länderna, att inte ens förhållandet mellan delstaterna i USA lär kunna erbjuda ett motstycke. Men utbyggandet av denna nordiska rättsgemenskap förutsätter självfallet en viss nationell återhållsamhet, så att inte vart och ett av de nordiska länderna utan tvingande skäl upptar till separat behandling delar av sådana lagstiftningskomplex som ligga under gemensam utredning.

Interpellantens tredje fråga gäller, hur man i praxis skall bedöma följande fall. En svenskfödd kvinna har gift sig t. ex. med en tysk — för att taga det i praktiken vanligaste av dessa fall —

Ang. återfående av svenskt medborgarskap i visst fall.

och så flyttat till Tyskland samt därigenom blivit tysk medborgare och förlorat sitt svenska medborgarskap. Därefter har mannen blivit borta i kriget utan att det direkt kan bevisas att han stupat, och hustrun har återvänt till Sverige och vill åter bli svensk medborgare. I princip bör en ansökan här om endast bifallas, om hon blir fri från sitt främmande medborgarskap genom naturalisationen. Lagen bygger nämligen på den ståndpunkten, att dubbelt medborgarskap om möjligt bör undvikas. Och så länge äktenskapet rättsligt sett består, kan en hustru enligt tysk lag icke erhålla befrielse från tyskt medborgarskap. Att påvisa att det främmande medborgarskapet upphört kan tydligen vara svårt eller omöjligt av den anledningen, att det är ovisst, om mannen lever eller ej. Enligt lagen står dock en möjlighet öppen för Kungl. Maj:t att förläna svenskt medborgarskap, även om sökanden icke kan styrka att hon förlorar sitt utländska medborgarskap, nämligen »om synnerliga skäl därtill äro». Detta måste enligt min mening stundom vara fallet, t. ex. då en man försvunnit under kriget och sedan ej avhörts, men rådande extraordinära förhållanden göra det svårt att fastslå, om han avlidit. Kungl. Maj:t har också redan, med anlitande av undantagsbestämmelsen, beviljat naturalisation i några fall av den typ, som interpellanten angivit. Och som svar på interpellantens sista fråga vill jag betyga, att jag även i fortsättningen anser mig kunna och böra medverka till en sådan mera generös praxis i naturalisationsärenden av ifrågavarande beskaffenhet.

Fröken ANDERSSON: Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet få framföra mitt tack för det här lämnade svaret. I vissa delar är ju detta svar ganska positivt, och jag ber att särskilt få framföra mitt tack i de delarna.

Det är ju så, att hela den här frågan om gift kvinnas medborgarskap under en följd av år har varit föremål för

riksdagens behandling och, kan jag tillägga, allmänhetens intresse. Frågan har ju nu för utredning överlämnats till de sakkunniga för nordiskt samarbete på medborgarskapsrättens område, och dessa sakkunniga skola taga upp hela problemkomplexet. Det är ju klart, att det kommer att draga ut på tiden, och såsom herr statsrådet nämnde, kommer detta att ske i så mycket högre grad på grund av ordförandeskiftet. Detta kan man ju inte ha något att invända emot, man kan bara beklaga det. Det är så mycket mera beklagligt som jag — och jag tror många andra också — när frågan förra året överlämnades till dessa sakkunniga, som ju tillsattes år 1946, hade den känslan, att dessa redan voro i fullt arbete och att det bara var att koppla på denna del av problemkomplexet också. Nu har det inte blivit på det sättet, utan det tycks dra ut på tiden. Jag skall villigt erkänna, att det möjligen inte bara är lämpligt, utan kanske rent av nödvändigt, att den nordiska utredningen slutföres, innan man går vidare på den här vägen, men, som sagt, på grund av att utredningen tycks dra ut på tiden tycker jag ändå att man allvarligt borde kunna taga under övervägande, om man inte kunde klippa loss denna del av frågan. Jag förstår fuller väl svårigheterna, men å andra sidan är ju detta en aktuell och allvarlig sak, främst för de människor det här gäller, och som också herr statsrådet framhåller, eftersom de svenska delegerade ju icke ensamma kunna ange arbetstakten, kan man ha en viss misstanke, att utredningen kommer att draga ut på tiden.

Jag ber att helt få instämma i justitieministerns åsikt, att det nordiska samarbetet också på detta område är viktigt och att man därför inte »utan tvingande skäl», som det uttryckes, skall taga upp vissa delar av den ifrågavarande lagstiftningen separat i de olika länderna, men frågan är vad som kan anses vara »tvingande skäl». Det är ju så, som jag nämnde förut, att en ganska stor grupp av kvinnor här befinner sig i en minst sagt prekär situation, och vidare är ju läget ute i världen nu sannerligen

Ang. återfående av svenskt medborgarskap i visst fall.

allt annat än lugnt och tryggt. Jag kan ta ett sådant exempel som att det skulle hända någonting. En kvinna, som så befinner sig i utlandet och som tillhör någon av de kategorier jag har talat om kan icke, om hon inte är svensk medborgare, få den hjälp från konsulat och beskickningar, som hon skulle kunna få, om hon hade svenskt medborgarskap. Jag är fullt på det klara med att jag här har gått en aning utanför den fråga som jag har ställt till justitieministern, men för mig hänger hela problemet ihop och konstituerar en helhet. Anledningen till att jag tog upp denna delfråga, som det här rör sig om, var att den är den kanske mest brännande av frågorna.

Emellertid, svaret på den tredje frågan är ju det mest positiva. Det gäller, såsom har nämnts här, tillämpning av en mjukare praxis, och jag tror det vore mycket tacknämligt, om det inte bara tillämpades en sådan mjukare praxis när det gäller den här delfrågan, som jag kallar den, utan om detta också kunde utvidgas till att gälla andra områden där det är fråga om gift kvinnas medborgarskap.

Det är ganska intressant att erinra sig ett uttalande, som majoriteten inom lagrådet gjorde år 1923 i sitt utlåtande över Kungl. Maj:ts proposition i ärendet då. Där betonade denna majoritet inom lagrådet, att Kungl. Maj:ts inställning knappast vore förenlig med det kvinnor på andra områden tillerkända rättsliga oberoendet, och jag skulle vilja tillägga, att jag tror, att det konstaterandet gäller ännu i dag.

Nu har emellertid — och det är att med tacksamhet notera — Kungl. Maj:ts möjlighet att genom en mjukare tillämpning av lagen förläna svenskt medborgarskap, men det beror återigen på hur man tolkar satsen »om synnerliga skäl därtill äro». Det nämndes i svaret, att den här möjligheten har utnyttjats i några fall, men jag kan tillägga, att mitt intryck är att det inte har skett i önskvärd utsträckning. Det är klart att den saken kan diskuteras, och jag är den siste att underskatta alla de svårighe-

ter som här kunna uppstå, men jag tror ändå att lagens tillämpning kan mjukas upp ytterligare. Det finns, som jag nämnde, många fall där detta kunde vara motiverat.

Under kriget och omedelbart därefter var det ju lättare för dem, som då kommo hit, att få tillbaka sitt svenska medborgarskap, men jag skulle vilja tillägga, att visserligen äro förhållandena nu något annorlunda — kanske mycket annorlunda — men jag anser dock att det fortfarande gäller exceptionella förhållanden på det här området.

Nu säger man — och det är klart att det måste tagas hänsyn till detta — att man om möjligt vill undvika dubbelt medborgarskap. Sådant förekommer emellertid, och jag skulle vilja ställa en direkt fråga, om man har haft så mycket besvärigheter på grund av existensen av detta dubbla medborgarskap. Jag känner inte till saken, så att det är inte på något sätt en retorisk fråga, men det vore kanske tacknämligt, om man kunde få ett svar på den, ty även om det ligger en svårighet i det dubbla medborgarskapet, anser jag att denna svårighet bör vägas emot alla de nackdelar som en restriktiv lagtillämpning på detta område medför för de kvinnor det här gäller.

Det är mycket svårt för dem, som återvända till Sverige, att förstå tillämpningen av de här bestämmelserna, och det är ju fullt mänskligt och naturligt. Jag har på min bänk en hel rad exempel, som jag dock icke skall ta upp tiden med att dra här. Där är t. ex. en kvinna, vilkens man år 1945 kom i rysk fångenskap; han har icke hörts av sedan dess. Hon kan icke visa, om mannen är i livet eller ej. Hon är nu här och har många och mycket stora svårigheter att dras med. Jag skall bara summariskt nämna några sådana svårigheter.

Först och främst är det svårigheten att få arbete. Jag skall dock rättvisligen erkänna, att denna svårighet helt naturligt var störst strax efter kriget, ty om det då kom en kvinna som var tyska, som det hette, även om hon hade till-

Ang. återfående av svenskt medborgarskap i visst fall.

bringat nästan hela sitt liv i Sverige, och sökte arbete, gick det inte så enkelt. Fortfarande är det ju så, att en kvinna, anställd i statens tjänst, inte kan bli ordinarie utan att vara svensk medborgare. Jag har exempel på fall, där den saken har haft betydelse också.

Vidare är det svårigheterna att skydda de ägodelar, som vederbörande kan ha kvar i utlandet. Det är fullt klart, att detta är väsentligt lättare för dem, som ha återfått sitt svenska medborgarskap.

Som exempel på andra svårigheter och obehag kan jag nämna ett fall, där vederbörande är född i Sverige, har levat här i cirka trettio år, sedan har varit gift i ett och ett halvt år i Tyskland och nu har kommit tillbaka hit. Hon kan icke visa att mannen är död och har därför icke återfått sitt svenska medborgarskap. Hon får inte personkort, hon måste gå och förnya passet ideligen, och hon får inte byta uppehållsort utan att polisen tillåter det. Man kan förstå att lekmännen ha litet svårt att fatta meningen med sådant.

Vidare ha vi barnens ställning; barnen äro ju också utlänningar. De komma hit och kunna inte begagna sig av de stipendier och andra förmåner, som eljest skulle tillkomma dem. Nu vet jag fuller väl, att just spørgsmålet om barnens medborgarskap är ett av de mest invecklade i hela denna fråga. Jag motionerade i detta ärende, jag tror det var redan år 1941, och den motionen stupade — väsentligen, tror jag att jag vågar säga — just på frågan om barnens medborgarskap.

Det är, som sagt, en hel rad svårigheter förknippade med lösandet av det här spørgsmålet, men det är utomordentligt svårt för dessa kvinnor att begripa det rättvisa i det nuvarande systemet. De träffa samman med andra kvinnor, som kanske knappast kunna tala svenska men som ha blivit svenska medborgare genom att de ha gift sig med svenska män. Jag skall inte dra det gamla tjatet om skenäktenskap. Sådana ha förekommit, men även om det icke är fråga om sådana, måste det hela ändå förefalla dessa människor ganska orättvist, om de, såsom jag nämnde nyss som exempel, kan-

ske ha bott här i Sverige i hela sitt liv, ha fått svensk uppfostran och av allt sitt hjärta känna sig som svenskor.

Nåväl, jag skall inte driva saken längre, men jag hoppas att frågan, trots de svårigheter, som de sakkunniga ha, ändå snarast möjligt bringas till sin lösning, och under tiden få vi väl trösta oss med att ta fasta på statsrådets löfte i den sista meningen i svaret, nämligen att herr statsrådet är villig att medverka till, som det heter, en mera generös praxis i naturalisationsärenden av ifrågavarande beskaffenhet.

Herr HOLMBÄCK: Herr talman! I likhet med fröken Andersson får jag uttrycka min tillfredsställelse med herr statsrådets svar i den del, där herr statsrådet ställer i utsikt en mindre restriktiv praxis beträffande upptagande till svenska medborgare av kvinnor, som genom äktenskap ha förlorat sitt svenska medborgarskap.

Som kammarens ledamöter känna till, är läget följande. Om en svensk kvinna gifter sig med en utländsk man och därigenom förvärvar utländskt medborgarskap, förlorar hon sitt svenska medborgarskap, såvida hon bosätter sig i utlandet. Om hon sedermera skulle komma tillbaka till Sverige, har hon enligt lagstiftningen rätt att få tillbaka sitt svenska medborgarskap, såvida hon visar att hon har förlorat sitt utländska medborgarskap. Men om hon inte kan visa detta, har hon inte möjlighet att enligt det stadgande i lagen, som jag syftat på, få tillbaka sitt svenska medborgarskap. Det är inte så sällan personer vända sig till mig med förfrågan om möjligheterna att få svenskt medborgarskap, och jag känner ett fall som gäller en kvinna, vars man är bosatt i, om jag inte minns mig, den ryska zonen i Tyskland. Enligt intyg från generalpoststyrelsen skulle denna kvinna kunna få en befattning inom postverket i ganska hög lönegrad, om hon kunde få svenskt medborgarskap, men hon har inte rätt att få sådant enligt den bestämmelse som jag nyss har berört.

Ang. åtgärder mot ungdomsbrottsligheten m. m.

Det finns emellertid möjligheter för den svenska regeringen att upplaga en sådan kvinna till svensk medborgare genom vanlig naturalisation. Därvid förutsättes emellertid också, att hon skall kunna styrka att hon har förlorat sitt utländska medborgarskap, men det ges en möjlighet för regeringen att i särskilda fall dispensera från detta. Denna kvinna har, om jag inte missminner mig, av regeringen fått avslag på en begäran om erhållande av svenskt medborgarskap, men jag tror att hon har sökt sådant på nytt.

Om nu herr statsrådet ställer i utsikt att en naturalisation av svenska kvinnor skall kunna ske i huvudparten av de fall, där vederbörande inte ha rätt att genom lagen få svenskt medborgarskap på grund av att de inte kunna styrka att de ha förlorat sitt utländska medborgarskap, så skulle man kunna tänka sig att olägenheterna av att de inte ha denna rätt skulle kunna upphävas. Efter vad jag kan finna, borde herr statsrådet våga tolka bestämmelserna om naturalisation så vidsträckt under de förhållanden som nu råda i Tyskland, att det icke skulle behöva återstå några olägenheter av den svenska lagstiftningens restriktiva utformning på denna punkt.

Jag får också helt instämma i den tankegång, som herr statsrådet gav uttryck åt då det gällde betydelsen av det nordiska samarbetet, och får betona att vi så mycket som möjligt böra vara med i detta. Men vad herr statsrådet där svarade ingav mig en viss känsla av oro. Det nordiska samarbetet betyder i lagstiftningsväg naturligen ofta ett fördröjande av behandlingen av vederbörande frågor. Det måste betyda ett fördröjande, ty i vanliga fall ha vi en svensk kommitté, som arbetar uteslutande med hänsyn till hur förhållandena här ställa sig men gäller det en nordisk fråga, så betyder det att själva utredningen skall äga rum under samverkan med andra stater, och det måste gå långsammare. Det nordiska samarbetet kan därför fördröja angelägna reformer, om man inte samtidigt med att man går in för det nordiska samarbetet dock alltid uppehåller den prin-

cipen, att vi icke genom detta samarbete skola vara förhindrade att genomföra smärre, men angelägna reformer.

När herr statsrådet nu poängterade det nordiska samarbetets betydelse, så blev jag orolig på grund av en sak. Tidigare under innevarande riksdag har man beslutat en skrivelse till Kungl. Maj:t om förändrade medborgarrättsliga regler beträffande äktenskapliga barn, vilka äro födda i ett äktenskap mellan en statslös far och en svensk mor. Dessa barn äro icke svenska medborgare enligt den svenska medborgarrättslagen, trots att de kanske ständigt ha bott i Sverige. Om de skulle vara födda i en fri förbindelse emellan samma man och samma kvinna, skulle de däremot vara svenska medborgare. På den punkten premierar alltså lagen den fria förbindelsen och ställer barnet i en äktenskaplig förbindelse i en sämre ställning än barnet i en fri förbindelse. Efter en motion av mig har riksdagen i år hemställt om förändrad lagstiftning i förevarande punkt. Skall nu detta, att lagstiftningen om medborgarskapsärenden går in under det nordiska samarbetet, också betyda, att denna angelägna och fullkomligt uppenbart riktiga reform därigenom skall fördröjas? Det tycker jag vore synnerligen olyckligt. Vid föredragningen i konstitutionsutskottet upplystes det från kansliets sida, att Frankrike redan har beslutat en lagstiftning motsvarande den som jag påyrkade i min motion, som sedermera riksdagen har ställt sig bakom. Jag tycker därför, att man i denna fråga, som man icke, eller i varje fall icke utan utomordentliga svårigheter, kan reda upp genom en förändrad praxis i naturalisationshänseende, bör skrida till en lagstiftning genast, oberoende av det nordiska samarbetet.

Ang. åtgärder mot ungdomsbrottsligheten m. m.

Ordet lämnades härefter ånyo till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet ZETTERBERG, som meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde be-

Ang. åtgärder mot ungdomsbrottsligheten m. m.

svara även herr Berghs interpellation angående åtgärder mot ungdomsbrottsligheten m. m., och nu yttrade: Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Bergh till chefen för inrikesdepartementet riktat följande två frågor:

1) Är statsrådet villig att med det snaraste vidtaga sådana åtgärder, som kunna bidra till att brottsligheten, och därvid icke minst ungdomsbrottsligheten, får minskad omfattning?

2) Är statsrådet beredd att snarast medverka till att ersättning av statsmedel i full utsträckning utdelas till enskilda, som fått egendom förstörd eller skadad av förrymda brottslingar?

Vad angår den senare frågan har i en den 20 februari 1948 dagtecknad proposition, nr 87, framlagts förslag om anslag till ersättning för skador, vållade av personer, som avvikit från vissa anstalter. Jag utgår ifrån att den frågan därmed tills vidare kan anses besvarad.

Den första av interpellantens frågor berör flera olika spörsmål, som falla inom verksamhetsområdet för skilda statsdepartement. Framför allt synes dock interpellanten åsyfta vissa problem inom straffrätten, varför det närmast torde ankomma på mig att besvara frågan.

Så allmänt som frågan blivit formulerad, är det kanske skäl att till en början framhålla, att strävandena att minska brottsligheten och icke minst ungdomsbrottsligheten självfallet stå i centrum för allt arbete inom strafflagstiftning, straffrättsskipning och fängvård. Det är den huvudfråga, som ständigt syselsätter alla dem som verka inom dessa områden: lagstiftningsinstanser, domstolar, polismän, fängvårdspersonal, barnvårdsmyndigheter, skyddskonsulenter och socialarbetare av olika slag. Jag har därför icke fattat interpellantens fråga alldeles efter orden — i så fall vore svaret självfallet — utan så, att den närmast avser vissa speciella problem som närmare beröras i interpellationen, och att frågan alltså gäller, om det från regeringens sida är anledning att förvänta några nya åtgärder eller ändrade dispositioner i fråga om dem.

Bland de många olikartade omstän-

digheter, som kunna tänkas påverka brottslighetens omfattning, har interpellanten sålunda berört den nyligen genomförda humaniseringen av straffverkställigheten, vidare bestämmelserna om villkorlig dom och om åtalseftergift samt slutligen den relativt stora förekomsten av brottslingar, som förklarats otillräkneliga eller förminskat tillräkneliga. Interpellanten ifrågasätter, om icke dessa åtgärder eller förhållanden lett till att respekten för lagen minskat.

Jag vill i anledning härav först framhålla, att en dominerande fråga inom straffrätten är just spörsmålet om vilka faktorer, som komma brottsligheten att öka eller minska. Ett av de problem som därvid möta är, vilken verkan på brottsfrekvensen som följer av ändringar i bestämmelserna om straff och andra påföljder, exempelvis av åtgärder för att humanisera straffrätten och straffverkställigheten. Det är med andra ord frågan om vad man kallar straffets allmänpreventiva verkan. Detta ämne är så omfattande och svårbedömbart, att det icke låter sig behandlas i korthet i ett interpellationssvar. Jag måste därför här inskränka mig till att framhålla, att frågan om den allmänpreventiva verkan av en viss åtgärd, t. ex. en lindring av strafflagstiftningen, svårigen kan med någon säkerhet bedömas förrän efter en icke alltför kort tids förlopp. Även om en lagändring kan få vissa omedelbara verkningar, som också kunna avläsas i statistiken, bör man sålunda undvika att draga några bestämda slutsatser därav, innan det visat sig, om effekten är bestående eller övergående.

Jag skall med ett exempel belysa vad jag sist anförde. Det har i pressen uppgivits att ungdomar, som begått allvarliga brott och blivit lagförda för dem, tagit saken mycket lätt och begärt att få åtalseftergift. De ha alltså inte förstått, att detta institut ej är avsett för sådana fall. Så småningom bör det emellertid bli allmänt bekant, att åtalseftergift inte tillämpas urskillningslöst, utan att denna anordning är ett privilegium för mindre svåra brottslingar som visa en uppriktig vilja att bättra sig. Institutet

Ang. åtgärder mot ungdomsbrottsligheten m. m.

är med andra ord uttryck för en av den nutida kriminalpolitikens huvudtankar, nämligen den att fostra till självansvar genom att visa förtroende.

Det synes mig icke kunna komma i fråga att, med stöd enbart av förmodanden om brottslighetens utveckling och enstaka exempel, uppgå de vinningar i humanitärt avseende som de moderna kriminalpolitiska åtgärderna innebära. För frågans bedömande är det, såsom förut nämnts, nödvändigt att verkningarna på något längre sikt avvaktas. Jag vill i detta sammanhang understryka, att de åtgärder interpellanten pekat på blivit genomförda ganska nyligen. Den nya straffverkställighetslagen trädde i kraft 1946, den nya lagen om villkorlig dom 1944 och lagen om eftergift av åtal mot vissa underåriga samma år, 1944. Ännu föreligger inte heller några bearbetade statistiska uppgifter över brottsligheten under de senaste åren. I anledning av interpellantens hänvisning till de s. k. otillräknelighetsbestämmelserna vill jag påpeka att dessa år 1945 reviderats på ett sätt som innebär, att antalet otillräknelighetsförklaringar torde ha minskat betydligt. Lämpligheten av denna lagändring är föremål för mycket delade meningar, men den kan i varje fall knappast ha medfört en försvagad allmänpreventiv verkan. I detta sammanhang vill jag också erinra om att för vissa abnorma förbrytare och återfallsförbrytare finnes möjlighet till långvarigt omhändertagande genom s. k. förvaring eller internering med sikte framför allt på att oskadliggöra sådana brottslingar.

Såsom en allmän slutsats beträffande denna del av ämnet vill jag framhålla, att vi, som ha ansvar för dessa mycket allvarliga frågors behandling, naturligtvis med den största uppmärksamhet måste följa utvecklingen på ifrågakvarande områden och söka utröna, vilka verkningar som kunna tillskrivas den ena eller den andra åtgärden.

Utom de nu berörda straffrättsliga frågorna har interpellanten angivit flera andra omständigheter av betydelse för sakens bedömande. Han gör sålunda gäl-

lande, att resurserna i fråga om anstalter och personal icke äro tillräckliga för att bemästra situationen, vare sig det gäller polisens ingripande mot brottslingar eller fängvårdens och socialvårdens omhändertagande av dem. Svårigheten att här fälla ett generellt omdöme är uppenbar. Vad särskilt angår de nya formerna för verkställighet av frihetsstraff, har den nödtvungna återhållsamheten i fråga om byggnadsverksamhet varit mycket kännbar. Men detta förhållande har naturligtvis inte kunnat medföra någon uppmjukning i straffrepresionen.

I fråga om fängvårdsanstalterna är det nog i den allmänna diskussionen de ofta förekommande rymningarna, som väckt uppmärksamhet och undran över hur straffverkställigheten egentligen fungerar. Jag vill därför begagna tillfället att i korthet återge en del uppgifter som jag inhämtat i denna sak. Ser man på siffrorna för rymningarna, visar sig det märkliga förhållandet, att flertalet fall inte härrör från den öppna vården, där möjligheterna att undkomma äro stora. I stället är det så, att flertalet rymningar företagas av sådana som äro intagna på de gammaldags slutna anstalterna. Fastän vi på senare tid inrättat en hel del öppna anstalter och kolonier, är det alltså en minoritet av rymmarna, som komma från dessa anstalter, och då är det mest fråga om ungdomar. Vad nu sagts sammanhänger troligen därmed, att klientelet på de slutna anstalterna märkbart försämrats. Genom de nya bestämmelserna om villkorlig dom ha nämligen allt flera av de mest förhoppningsfulla av de dömda aldrig kommit in på anstalt, och av återstoden ha de mera lätthanterliga intagits på öppna anstalter. Vidare har genom de nya tillräknelighetsbestämmelserna fängvården fått ett klientel som förut gått till sinnessjukhus eller andra specialanstalter. Orosanledningarna ha härigenom blivit flera, vilket bl. a. visat sig i ökat antal rymningar. Fängvårdsmyndigheterna äro emellertid sysselsatta med att finna nya medel att förebygga rymningar.

Under den nuvarande efterkrigstiden

Ang. åtgärder mot ungdomsbrottsligheten m. m.

finns det otvivelaktigt även i vårt land vissa oroväckande symptom på asocialitet, icke minst bland ungdomen. Men jag vill som sagt varna för alltför snabba generaliseringar och i stället peka på de många positiva sidor, som vår tids ungdom också uppvisar. Ser man på den historiska utvecklingen i stort, är det ju allmänt känt att i varje fall de grova brotten betydligt minskat i antal och sederna över huvud taget blivit mildare, samtidigt som strafflag och strafftillämpning alltmåra humaniserats. Med andra ord, de faktorer som verka i positiv riktning i fråga om människors uppträdande inbördes — främst det ökade välståndet, den förbättrade folkbildningen, det rikare organisationslivet — äro så starka, att man efter hand ansett sig kunna gå mindre strängt fram i fråga om straff och straffverkställighet. De framsteg i humaniserande riktning, som under olika tider gjorts på detta område, ha ofta i den allmänna diskussionen åtföljts av pessimistiska uttalanden; man har spått att följden därav skulle bli allvarlig och bestående ökning av brottsligheten, sedernas upplösning o. s. v. Men jag tror man kan våga det påståendet, att dessa dystra spådomar så gott som alltid kommit på skam.

Herr **BERGH**: Herr talman! Jag ber först att få tacka herr justitieministern för att han har velat besvara denna interpellation, som på grund av sin beskaffenhet egentligen riktar sig till flera departementschefer — de samhälleliga anordningar, som röra ungdomens fostran och vilsekommen ungdoms tillrättaförande, sortera ju inte endast under justitiedepartementet, utan även under inrikes- och socialdepartementen och i icke oväsentlig mån även under ecklesiastikdepartementet.

Jag har givetvis ingen invändning att göra mot statsrådets konstaterande, att frågan om vilka faktorer som komma brottsligheten att öka eller minska är så omfattande och svårbedömbär, att den inte kan behandlas i korthet, och att det följaktligen inte heller utan vidare kan bevisas, att t. ex. en lindring i strafflag-

stiftningen skulle minska dess allmänpreventiva verkan. Jag har i min interpellation på den punkten ställt frågan utan att göra annat än förmodanden. Eftersom vi, såvitt jag vet, sakna en sammanfattande statistik, som belyser hela detta fält, kan man inte åstadkomma någon siffermässig belysning av situationen vare sig på denna punkt eller när det gäller brottslighetens omfattning över huvud taget. Vad man här har att hålla sig till såsom underlag för sina omdömen såväl när det gäller ungdomsbrottsligheten som i fråga om brottsligheten i övrigt äro de intryck, man får av diskussioner i pressen och annorstädes, uttalanden av åklagarmyndigheter och domare, representanter för barnavårdsmyndigheter och andra, som ha med hörande ting att göra.

Även om man, såsom statsrådet rekommenderar, givetvis måste akta sig för snabba generaliseringar, förefaller det uppenbart, att situationen ter sig besvärlig. Jag har här ett tidningsurklipp, som visar att bara i Stockholm utgjorde under 1947 antalet begångna brott 30 071 mot 26 720 året förut och 12 827 år 1938. Enligt vad en annan tidning uppgivit, skulle under första kvartalet i år i Stockholm ha anmälts inte mindre än 2 100 brott mera än motsvarande månader 1947, som dock tycks ha varit ett rekordår. Att det råder viss oro ute i landet, framgår av en uppgift i en sydsvensk tidning, enligt vilken kommunalfullmäktige i Örkellunga beslutat att vända sig till regeringen med en hemställan, att man måtte tillse, att ordningen på skyddshemmen i trakten blir sådan, att allmänhetens berättigade intresse av att få ha sin egendom i fred för rymlingar blir tillgodosett o. s. v. Huruvida de uppgifter, som jag anför, ge en fullständigt korrekt bild av läget, kan ju som sagt inte bevisas, men det kan inte heller motbevisas, eftersom vår statistik på det området inte tycks vara tillräckligt bearbetad.

Jag är emellertid villig att dela den försiktiga optimism, åt vilken statsrådet ger uttryck, när han hänvisar till de många positiva krafter, som verka i vårt

Ang. åtgärder mot ungdomsbrottsligheten m. m.

samhällsliv när det gäller ungdomen och ungdomsbrottsligheten. En förutsättning för min optimistiska inställning är dock givetvis att de destruktiva faktorer, som otvivelaktigt också verka i vårt samhällsliv, inte utvecklas i samma fart som hittills. Jag vill i detta sammanhang också säga, att eftersom det är en av statens främsta uppgifter att sörja för rätts-säkerhet, betraktar jag som självfallen statsrådets försäkran, att han för sin del kommer att följa utvecklingen på detta område med den allra största uppmärksamhet. Om jag på grund av ämnets vikt ber att få knyta några reflexioner till detsamma, vill jag sålunda understryka, att det för mitt vidkommande sker utan någon pessimism och att det sker i positivt syfte.

Herr statsrådet har själv i sitt svar framhållit, att det otvivelaktigt finnas vissa oroväckande symtom på asocialitet inte minst bland ungdomen, och det sammanhang, vari statsrådet gjorde detta konstaterande, pekar på att statsrådet räknar med möjligheten av att ungdomsbrottsligheten har samband med den förvildning, som följer i krigets spår även i icke krigförande länder. Men även om så skulle vara fallet och vi alltså skulle ha att räkna med att situationen skulle förbättras så att säga av sig själv, om och när världen kommer i normala gängor igen, så ha vi ändå inte kommit ifrån det faktum, att laglydnaden uppenbarligen är otillfredsställande och att respekten för lagen uppenbarligen inte är tillräckligt stor för att utgöra en hjälp i frestelsens stunder. Detta måste väl innebära, att man inte kan ge sig till tåls med att konstatera en periodicitet, som man kan betrakta som förklarlig, utan själva problemet och uppgiften att befrämja en sådan anda bland folket, att lagarna kunna effektivt uppehållas och genomföras, måste ständigt kvarstå.

Det fanns en tid, då man betonade strafflagstiftningens förebyggande uppgift så starkt, att straffen fingo en prägel av omänsklig hårdhet. Det är väl ingen, som önskar den tiden tillbaka. Men då uppkommer frågan, om vi nu i

all välmening i vår generation ha låtit pendeln svänga för långt åt andra hållet. Statsrådet anser för sin del, att frågan är för tidigt väckt, och han har dessutom i slutet av sitt svar framhållit, att tidigare ha i regel dylika farhågor icke bekräftats av utvecklingen. Jag har som sagt i det avseendet inte heller vågat göra ett bestämt påstående i min interpellation, men jag har ansett, att frågan bör hållas öppen. När statsrådet för sin del uttalar, att han har för avsikt att med största uppmärksamhet följa utvecklingen, torde jag väl få tolka utta-landet på det sättet, att även statsrådet anser att frågan bör hållas öppen. Såvitt jag förstår, är detta nödvändigt av framför allt följande skäl.

Det är nu en gång så, att hur god en lag än i sig själv är, uppehålles den inte av sig själv, utan lagens efterlevnad förutsätter också en yttre makt, som möter var och en som försöker att sätta sig upp emot lagens regler. Såvitt jag som lekman förstår, är den makten av tvåfaldig art. Det är dels fråga om samhällsmedlemmarnas opinion och dels om fysiska maktmedel. Opinionsen måste innebära ett ogillande av handlingen, och det fysiska maktmedlet måste vara sådant, att det skapar visshet om att en allvarlig reaktion följer på en lagstridig handling. Det är, skulle jag tro, nödvändigt att en sådan visshet skapas. En sådan visshet avhåller folk från att begå brottsliga handlingar, och den lär väl också minska frestelsernas styrka genom de hämningar den skapar i vårt undermedvetna själsliv.

Jag har det intrycket, att unga människor i våra dagar behöva stödet av en sådan visshet mera än förr. Det intrycket har jag därför, att våra dagars upp-växande släkte inte har samma stöd i fasta sedvänjor och en enhetlig moral-kodex som tidigare generationer hade. Förr var den etiska normbildningen enhetligare, emedan den direkt anknöts till gudomlig sedelag, och moralbildningen utformades efter de grundsatser, som återfinnas i tio Guds bud. Ingen lär väl vilja bestrida, att i det avseendet har en splittring inträtt, och jag tillhör

Ang. åtgärder mot ungdomsbrottsligheten m. m.

dem, som anse att den splittringen är skadlig. Mångahanda omständigheter medverkade till att sedvänjorna förr blevo fastare. Både den enhetligare etiken och de fastare sedvänjorna hjälptes åt att hos de unga grundlägga en vana att inordna sitt liv under vissa regler, som blevo till ett rättesnöre för deras handlande. Jag vet mycket väl, att det även förr fanns mycken brottslighet och mycken råhet, och jag vill inte ge någon idealiserad bild. Men vad som för mig ter sig som en väsentlig skillnad mellan förr och nu i det avseendet är att opinionen i varje fall förr reagerade mera entydigt.

Man brukar i detta sammanhang peka på att hemmen av flera skäl inte på samma sätt som förr äro centrum i familjens liv, och man brukar därvidlag också framhålla, att nöjeslivets merkan-tilisering har vissa vådor. Man hänvisar också till de ständiga droppinjektioner i mottagliga sinnen, som en del av vår veckopress ger, och den verklighetsfrämmande och förljugna romantik, som den innehåller. Allt detta verkar splittrande. Men det förefaller mig också, som om folk i mera auktoritativ ställning inte bidrar till att forma opinionen på ett sådant sätt, att den är ett stöd för ungdomen.

För en tid sedan förmedlades från Stockholm en radiodebatt, som chockerade och gjorde många föräldrar i det här landet förbittrade. I den debatten uppträdde en folkhögskollärarinna, som förmodligen på grund av någon olyckshändelse råkat bli placerad i två kungl. kommittéer, vilka bägge ha med ungdomens uppfostran och undervisning att göra. Hon uttalade sig i debatten på ett sådant sätt, att radiolyssnarna inte gärna kunde få annan uppfattning än att hon betraktade stölder bland ungdomen som ganska naturliga och tolerabla ting, eftersom hon ifrågasatte utfärdandet av s. k. stöldlicenser. Jag tror inte, att den damen den gången hjälpte föräldrarna i det här landet att uppfostra barnen till ärlighet.

Jag skall be att få nämna ett annat exempel. Var och en av oss vet ju, att

en mycket stor del av de flickor, som tagas om hand för s. k. samhällsvård, äro sådana som hemfallit åt sexuell lösläppthet. I en här i Stockholm utkommande kvällstidning kunde man för någon tid sedan läsa, att en sjuttonårig flicka, som hade en jämnårig pojke till sällskap, frågade tidningens kvinnliga rådgivare, hur hon skulle förhålla sig till hans förslag om även sexuell samlevnad. Den kvinnliga rådgivaren svarade, att i fall hon tyckte om pojken och hade lust till det, borde hon inte tveka. Och vi ha en modern författare, som i dessa sista dagar har rekommenderat oss föräldrar att, som det formulerades, »släppa till» våra flickor för samma ändamål. Jag vet, att meningarna äro delade i dessa ting, men jag nämner exemplen för att påvisa, att sådana råd inte bidraga till att forma en opinion, som blir ett stöd för de flickor, som det här gäller.

Jag har med det sagda velat göra gällande, att ungdomen inte längre har samma stöd i fasta sedvänjor och i en enhetlig moralkodex. Men om den uppfattningen är riktig, är det väl också klart, att lagens moralbildande uppgift inte har blivit mindre än förr, utan snarare större.

Och här ber jag att få återknyta till den synpunkt jag redan anlagt, nämligen att en lag inte uppehålls av sig själv, utan att den också måste uppehållas av den makt, som sättes bakom lagen, och den makten måste vara sådan, att den skapar en visshet om att samhället inte finner sig i lagöverträdelser. Ifall den föreställningen får sprida sig, att man ostraffat kan bryta mot samhällets lagar, så har man berövat ungdomen ett värdefullt och nödvändigt stöd.

Jag vill på det nu sagda inte bygga upp en kritik av lagstiftningen i och för sig, men jag har beträffande humaniseringen av strafflagstiftningen ställt en fråga, och jag skulle vilja ifrågasätta, om tillämpningen genomgående är sådan, att statsrådet för sin del riktigt kan gilla den.

Jag skall först be att få peka på den, såsom jag tror, väl stora benägenheten

Ang. åtgärder mot ungdomsbrottsligheten m. m.

att betrakta ungdomliga lagbrytare som patienter. Jag har själv i mer än trettio år haft hand om barn och ungdom, och jag har sett åtskilliga fall, där jag inte bara tyckt mig spåra tanklöshet, lättledhet, äventyrslusta och dylikt, utan miljöbetingelser och kanske också konstitutionella betingelser, som måst väcka ens medömkan. Jag anser det därför riktigt, att läkarna fått ett visst inflytande, när det gäller att tillrättaföra vilsekommen ungdom. Men jag tror man gör sig skyldig till en ganska olycklig generalisering, då man så att säga a priori betraktar en ungdomlig lagbrytare såsom en blivande patient på en vårdanstalt. Jag skall illustrera vad jag menar. Jag läste för någon tid sedan i Sociala meddelanden en uppsats om verksamheten på våra skyddshem — jag använder den äldre termen för att var och en skall förstå vad jag menar — tydligen skriven av någon som har med våra skyddshem att skaffa. Han kallade dem i rubriken för läkepedagogiska behandlingscentraler. Jag trodde att författaren av något slags journalistisk ambition ville söka hitta en klatschig rubrik, men sedan fann jag, att innehållet faktiskt svarade mot rubriken. Jag skall nu inte alls diskutera, huruvida den bild han gav av skyddshemmen motsvarar den man får, när man talar med personalen på skyddshem eller med befolkningen i närheten av ett skyddshem, men jag vill framhålla, att ifall man på detta sätt principiellt och genomgående anormaliserar vårt skyddshemsklientel och betraktar internerna såsom psykopater eller eljest onormala individer, så berövar man sig själv ett värdefullt uppfostringsstöd, därför nämligen, att man försvårar deras viljefostran. Hur skall man kunna bygga upp en vilja till ett hederligt liv hos en ung människa utan att appellera till vederbörandes viljeliv, och hur skall man kunna bygga upp denna vilja, om man samtidigt låter henne förstå, att hon inte är frisk, utan ett offer för övermäktiga impulser, som hon inte kan behärska? Inte skapar man därigenom hos den unge det självförtroende, som föreställningen om att han kan behärska sina impulser innebär.

Jag tillåter mig också göra den reflexionen beträffande våra skyddshem, att de för att kunna fylla sin uppgift måste vara utrustade med sådana befogenheter, att disciplinen kan upprätthållas. Jag tror inte på nyttan av kroppsaga på det åldersstadiet. Det finns andra medel att uppehålla respekten för givna föreskrifter. Jag är rädd för att om inte de svårhanterligaste få visshet om att det finns en gräns, som de inte få överskrida, riskerar man inte bara deras eget tillrättaförande utan också att de fördärva de andra. Var och en, som haft med ungdom att göra, vet att det inte alltid är de goda karaktärerna, som ta ledningen, utan de starka viljorna.

Jag vill med det sagda göra gällande, att det ur uppfostringssynpunkt är farligt att överbetona patientsynpunkten och att det är nödvändigt att skyddshemmen utrustas med tillräckliga disciplinära befogenheter, om de skola kunna fylla sin uppgift. Det förekommer klagomål från skyddshemshåll, att man saknar tillräckliga sådana befogenheter.

I detta sammanhang kanske också bör sägas någonting om skyddshemmens differentieringsmöjligheter. När riksdagen i fjol beslöt att lägga ned uppfostringsanstalten på Bona, förutsattes det både i propositionen och i första lagutskottets utlåtande, att man skulle hänvisa det svårhanterligaste skyddshemsklientelet till särskilda anstalter. Man tänkte i det sammanhanget på Långanäs, medan Lövsta avsågs för psykopater och medicinska fall. Utskottet framhöll dessutom, att man med att nedlägga Bona inte avsåg att minska effektiviteten i samhällets reaktion mot den mera svårartade ungdomskriminaliteten. Till detta vill jag emellertid ha sagt, att Bona enligt erhållna uppgifter inte kan utrymmas förrän någon gång i sommar. Vidare har jag inhämtat, att inga nya interner intagits där sedan i fjol. Detta betyder, att det, såsom jag framhöll i min interpellation, funnits alltför begränsade möjligheter att differentiera klientelet. När statsrådet i sitt svar pekar på att även om återhållsamheten i fråga om byggnadstillstånd varit mycket kännbar, detta förhållande

Ang. åtgärder mot ungdomsbrottsligheten m. m.

inte medfört någon uppmjukning i straffrepressionen, så måste det omdömet, såsom han framhåller, avse allenast de nya formerna för verkställighet av frihetsstraff, men kan inte fullt ut gälla skyddshemmen.

Jag tror dessutom inte, att de täta rymningarna från skyddshemmen äro nytiga vare sig ur special- eller allmänpreventiv synpunkt. Jag har inte särskilt lagt mig vinn om att anteckna de fall, som refererats i pressen, men under en och samma månad har jag hittat följande tre rymningsfall. Från ett skyddshem i Halland rymde på en gång tjugutvå interner i tre stulna bilar. Något senare rymde tre stycken från Skenäs, bröto sig in i sommarstugor, stulo en bil och därefter var sin cykel. Nästan samtidigt rymde interner från ett annat skyddshem, bröto sig in i ett garage och stulo en bil. Landsfiskalen i Örskellunga har uppgivit för en sydsvensk tidning, att ungefär en tredjedel av alla efterlysningar i Polisunderrättelser avser skyddshems-elever. Naturligtvis bli rymningarna infångade och få så småningom klart för sig att det inte lönar sig att rymma, men detta, att man får läsa gång på gång om att det är möjligt att rymma, måste ju minska denna vårdforms allmänpreventiva effekt, och dessutom är det väl också angeläget, att allmänhetens förtroende för skyddshemmen upprätthålles.

Frågan om hur skyddshemmen skola kunna fylla sina uppgifter har, såvitt jag förstår, fått en vidare innebörd också på grund av de nya reglerna om åtalseftergift och villkorlig dom, eftersom det i sådana fall förutsättes, att den brottslige blir föremål för åtgärd från barnavårdsnämnds sida, i förekommande fall genom hänvisning till skyddshem.

Vad åtalseftergiften beträffar, räknar statsrådet med att det så småningom skall bli bekant, att denna anordning är ett privilegium för mindre svåra brottslingar, som visa en uppriktig vilja att bättra sig, och att därigenom den nuvarande föreställningen hos en del unga lagbrytare, att det första gången är riskfritt att överträda lagen, så småningom

skall försvinna. Även jag hoppas detta livligt, därför att en sådan föreställning inte är ägnad att uppehålla respekten för lagen. Men för att en sådan föreställning skall kunna brytas är det uppenbarligen nödvändigt, att åtalseftergift medgives med stor urskillning. Detta ingår uppenbarligen också i statsrådets intentioner. Jag varken vill eller kan fälla några generella omdömen om huruvida en sådan regel iakttages, men jag skall be att få relatera följande fall och underställa det statsrådets omdöme.

Jag är ordförande i styrelsen för en verkstadsskola, som är förenad med ett stort elevinternat. För en tid sedan inträffade, att en av pojkarna blev frånstulen 50 kronor. Det visade sig vara omöjligt att genom skolans försorg få gärningsmannen uppdagad, varför polisundersökning begärdes. En av skolans elever befanns vara skyldig. Det framgick av polisrapporten, att denne yngling under en följd av år stulit pengar av grannarna i hans hembygd. Han hade genom inbrott och genom falska nycklar och genom att stjäla de rätta nycklarna kommit åt pengar, jag vill minnas i ett fall omkring 200 kronor. Inom styrelsen fingo vi besked om att det skulle bli åtalseftergift, och vi fingo också veta, att intagning på skyddshem inte skulle förekomma. I det läget hade vi att besluta, om han skulle relegeras eller ej. När i detta fall samhällets åtgärd inskränktes till den övervakning, som kunde ske genom barnavårdsnämnden, kommo vi till den slutsatsen, att vi inte borde beröva honom det stöd som en ordnad skolgång skulle innebära, helst som han därigenom skulle kunna avsluta sin lärokurs efter några månader. Jag hade själv ett samtal med honom och fick inte alls något intryck av att han kände sig skadad av vad han gjort. Så gav fadern honom 50 kronor, för att han skulle kunna betala den bestulne. Så gott som omedelbart därefter begick han inbrott i en skola och stal skolbarnens pengar ur deras sparlåda. Jag har undrat, om inte åtalseftergiften var till skada för den pojken och om

Ang. åtgärder mot ungdomsbrottsligheten m. m.

han inte skulle haft större nytta av att omedelbart få veta, att överheten inte bär svärdet förgäves.

När herr statsrådet nu säger, att han vill följa utvecklingen på detta område med största uppmärksamhet, ger mig detta enstaka fall — jag vill inte göra någon generalisering — anledning framhålla angelägenheten av att man på vederbörligt håll ger akt på hur praxis i förevarande avseende utformas.

Jag hoppas, att ingen av vad jag har sagt skall ha kunnat få den föreställningen, att jag skulle vilja rekommendera någon hårdhet i behandlingen av ungdomliga lagbrytare. Det är i stället en rekommendation att uppträda med den fasthet och det allvar, som ibland kan vara nödvändigt, när man vill hjälpa en ung människa till rätta. Respekten för lagen är ingenting medfött, utan någonting som man måste lära sig. Lagen i och för sig själv medför inte den respekten, utan det är reaktionsmedlen som skapa den. Utan att ta ställning till frågan, huruvida humaniseringen, som i och för sig är önskvärd, har gått för långt eller inte, förefaller det mig, som om även på detta område det bästa ibland kan vara det godas fiende.

Herr ELOFSSON, GUSTAF: Herr talman! När jag hörde justitieministerns redogörelse i anledning av interpellationen, kom jag att tänka på den rymning, som försiggick för en tid sedan från straffängelset i Kristianstad. Jag undrar, om det ändå inte dalats alltför mycket med dessa lagbrytare. Man vidtar ju alla möjliga åtgärder för att de skola ha det bekvämt och trevligt på alla sätt, när de sitta inne för sina brott. Jag vill inte med detta ha sagt, att man skall tillgripa stränga åtgärder, som kanske skada individen. Han kanske kan bättra sig för framtiden, om man behandlar honom mildt. Men jag kan inte dela justitieministerns uppfattning, att inte brottsligheten ökar på grund av denna milda behandling. Om vi läsa tidningarna, se vi ju att ungdomsbrottslig-

heten tilltar i rent oroväckande grad. Detta beror till en del på att det kanske är mycket som brister i hemmen, men framför allt på att man inte i skolorna får tillgripa åtgärder, som skulle behövas för att fostra ungdomarna till goda och sanna medborgare.

Dessa ungdomar, som en gång kommit in på brottets bana, bli återfallsförbrytare gång på gång, trots det straff de fått första gången. Justitieministern sade här, att återfallsförbrytarna straffas hårt. Jag skulle då vilja återknyta till denna rymning för omkring fjorton dagar sedan från straffängelset i Kristianstad, då sju stycken fångar rymde. Den person, som hade blivit bestulen på sin bil, ringde till fängelsedirektören och frågade, om de hade stulit bilar förr, och fick då till svar, att så var förhållandet. Men fängelsedirektören hade också sagt, att detta inte var någonting märkvärdigt, ty det fanns fångar på fängelset, som hade över 120 bilstölder på sitt samvete. Man frågar sig, om man inte beträffande personer, som på detta sätt bli straffade ett flertal gånger, borde vidtaga åtgärder för att få dem internerade. Jag tycker det borde stå klart för alla, att det inte har någon nytta med sig att behandla dessa personer med den mildhet och försynthet som man för närvarande gör, utan att man bör tillgripa åtgärder för att förhindra dem att för framtiden begå brott.

Jag skall här inte ta upp frågan om ersättningsanspråken, ty den frågan kommer ju upp senare i ett statsutskottsutlåtande. Men om vi räkna samman de skador dessa människor, som rymma från anstalter och fängelser, förorsaka samhället, måste det sägas, att det belopp, som föreslagits, får betraktas såsom ett minimum.

Jag har, herr talman, velat säga detta, då jag, som sagt, tror att vi dalta för mycket med och stifta alltför milda lagar när det gäller dessa lagbrytare, som inte vilja ta hänsyn till andras person eller egendom. Vi måste se till, att vi ha lagar, som fylla måttet även när det gäller sådana individer.

Ang. åtgärder mot ungdomsbrottsligheten m. m.

Herr GÖRANSSON: Herr talman! Den fråga, som är föremål för behandling här i dag, brukar återkomma tämligen periodiskt inom riksdagen. Sista gången den var uppe var år 1941, då riksdagen med anledning av en utredning av fångvårdsstyrelsen angående brottslighetens utveckling och omfattning gick in på ett mycket allvarligt dryftande av detta problem, föranlett också av den omständigheten, att vårt land vid den tiden befann sig i farozonen.

I anledning av vad den siste ärade talaren sade skulle jag vilja framhålla, att det väl inte har genomförts en enda reform på straffverkställighetens eller straffsystemets område, åtminstone inte under de trettiotvå år som jag varit med i fångvårdsarbetet utan att det varje gång har sagts ifrån, att nu har man gått för långt. Detta är, menar jag, icke något bärande skäl för att säga, att man icke *kan* ha gått för långt, men de allmänna talesätten härvidlag äro inte sådana, att man utan vidare kan anse dem såsom riktiga. Jag skulle också, när pressen återopas i detta sammanhang, vilja säga — utan att kränka pressen — att man inte utan vidare kan betrakta dess uppgifter om brottsligheten såsom i allo tillförlitliga. Om man skall grunda sitt omdöme om brottslighetens utveckling och omfattning endast på det man läser i tidningarna, kan det hända att man får en fullständig skev bild.

En sak, som bör hållas i minnet, är att vårt land redan före kriget befann sig i en utomordentligt gynnsam ställning vad brottsligheten beträffar. Vi tillhörde jämte England, Danmark och Norge de länder, som hade den lägsta brottslighetsnivån i hela världen — första klassens stater som man kallar dem på det rättsstatistiska språket. Efter kriget har vårt läge blivit ännu mer förbättrat, inte därför att brottsligheten hos oss skulle ha avtagit — jag kommer tillbaka till detta senare — utan därför att de andra länderna, som varit utsatta antingen för krig eller för ockupation, ha kommit i ett betydligt försämrat läge. Man kan säga att ställningen i Europas länder efter kriget känneteck-

nas av sprängfyllda fängelser, läger och korrektionsanstalter av allehanda slag. Sverige står i den utomordentligt gynnsamma ställningen, att under 150 år ha undgått krig, och detta har bl. a. haft den inverkan, att vi, såsom jag nämnde, ha den gynnsammaste brottslighetssituation som kanske något land har i hela världen. Om det alltså vid en internationell jämförelse visar sig, att vårt läge i detta avseende är favoriserat, måste jag å andra sidan säga, att det, om man ser på den relativa utvecklingen av brottsligheten *inom* Sverige under de senaste decennierna, finns anledning till oro. Brottsligheten över huvud taget har under de senaste hundra åren befunnit sig i en ständig ökning. Den största delen av denna ökning faller på sådana brott, som äro belagda med bötesstraff och som på det hela taget kunna anses tillhöra en mycket lindrig brottskategori, men även om jag går till de brott, som föranleda frihetsberövande, har ökningen varit märkbar. Går jag till ungdomsbrottslighetssiffrorna från år 1921 och fram till år 1939, visar det sig, att dessa befunnit sig i en ständig stegring. År 1921 dömdes här i landet 333 ungdomar i åldern 15—18 år för s. k. straffregisterbrott, d. v. s. sådana brott, som i allmänhet leda till straffarbete eller fängelse. År 1939 var siffran uppe i 1 276. År 1921 dömdes 635 personer i åldern 18—25 år för straffregisterbrott, och år 1939 var siffran uppe i 1 133. Detta var alltså läget före kriget. Under kriget ökade brottsligheten häftigt, liksom under det förra kriget, ehuru vi då icke hade någon »mild» verkställighetslag, icke åtalseftergift och icke villkorlig dom i den omfattning som nu. Men det är intressant, att ökningen under sista kriget avbröts efter 1942—1943. De påståenden, som här kastats ut att den nya lagen om åtalseftergift, den nya lagen om villkorlig dom och den nya lagen om straffverkställigheten skulle ha föranlett en »från dag till dag pågående ökning av brottsligheten», sakna således underlag. Man anför Stockholm såsom exempel, men Stockholm är, såsom en numera

Ang. åtgärder mot ungdomsbrottsligheten m. m.

bortgången ledamot av andra kammaren uttryckte det i en debatt, liksom andra storstäder den stora förbränningscentralen. Det är svårare att leva där, armbågarna äro vassare, spriten flödar mera och försörjningsmöjligheterna äro svårare. Det är till Stockholm de kriminella skikten söka sig, därför att det är lättare att där hålla sig undan.

Jag har inte möjlighet att ge några bestämda siffror på hur brottsligheten minskat efter 1942 och 1943, därför att rättsstatistiken ännu inte är bearbetad på denna punkt, men en minskning har inträffat; därpå tyda bland annat vissa uppgifter, som vi få in till fängvårdsstyrelsens straffregister från domstolarna. Allt vad som här sägs om att brottsligheten skulle ha ökat efter den 1 juli 1944 — detta datum måste vara utgångspunkten i resonemanget, ty det var då åtalseftergiften infördes; först därefter kom den villkorliga domen och reformen om straffverkställigheten — hänga således i luften.

Vad vi skola ha uppmärksamheten rikad på är att försöka finna en lösning på frågan, hur det kan komma sig att ungdomsbrottsligheten befinner sig i en ständig och fortgående ökning från år 1921 och fram till nu. Ty ungdomsbrottsligheten av i dag ligger uppenbarligen högre än vad den gjorde också 1939.

Jag skall inte mycket uppehålla mig vid den nya verkställighetslagen, helst som justitieministern uttalat precis de synpunkter som jag själv har i detta ämne. Jag vill bara säga, att den på det hela taget har utvecklats väl och att den har berett oss stor tillfredsställelse, bland annat därför att vi i denna tid med brist på arbetskraft ha kunnat sätta 700 människor, som tidigare aldrig sysselsatts med annat än papperspasklistring och dylikt, till nyttigare arbete. Jag hinner emellertid inte gå närmare in på den saken.

Det blir på något sätt dubbeltungat språk, när man säger: »Det är dalt», och så omedelbart därefter: »men ingen människa skall tänka sig, att jag för min del skulle ha någon som helst benägen-

het att gå över på de och de linjerna.» Sådant kan man inte säga i samma andedrag. Ordet »dalt» bör utmönstras och allt vad som sammanhänger med den föreställningsvärlden. All uppfostran måste kännetecknas av två saker: en varm stränghet eller en sträng värme. Jag kommer tillbaka till detta senare.

Jag tror att vi tagit ett så stort steg på vägen mot en reform beträffande straffsystemet, att det är skäl med ett andrum. Det kan vara farligt att på ett så känsligt område som detta reformera för fort. Människorna behöva smälta vad som har genomförts, och de behöva sätta sig in i de nya anordningar, som ha träffats.

På frågan, vad det är som kan göra att brottsligheten bland ungdomen ökar så kontinuerligt som jag beskrivit, skulle jag vilja svara med att återge ett uttalande, som gjordes vid sekelskiftet av en av de internationellt mest erkända kriminologerna. Han sade: Jag ser utvecklingen inom de civiliserade staterna på brottslighetens område på det sättet, att brottsligheten kommer att oavslåligen tilltaga och att den kommer att gräva sig ned i allt yngre och yngre åldersklasser. Han har blivit sannspådd, inte därför att människomaterialet har försämrats, utan därför att livet har blivit mycket svårare att leva och vi icke ha förstått oss på konsten att skapa en uppfostran, tillräckligt effektiv för att hjälpa den ungdom till rätta, som nu står i en svårare belägenhet än vi gjorde. Det är flera faktorer, som kunna skapa ökad brottslighet nu jämfört med tidigare. En sådan är det komplicerade moderna samhället med alla dess förbud, en annan är fritiden — i och för sig en av de underbaraste gåvor, som vår generation har fått, men vars rätta utnyttjande har skapat stora problem — en tredje är rörligheten o. s. v.

En omständighet i ungdomsvärlden förtjänar särskild uppmärksamhet, nämligen den ökade hänsynslöshet, som otvivelaktigt har kunnat förmärkas under senare tid. Jag läste för inte länge sedan en artikel i detta ämne av en norsk lärarinna. Hon skrev att det är denna

Ang. åtgärder mot ungdomsbrottsligheten m. m.

hänsynslöshet man tycker sig känna igen såsom det arv, som nazisterna lämnade efter sig till det befriade Norge. Nazismen representerade, om man så vill, den i system satta destruktionsdriften, och det är möjligt att Europa under lång tid kommer att få dragas med skadeverkningarna härav. Det har på något sätt hårdnat bland ungdomen, och detta är en sak, som kräver den största uppmärksamhet.

År 1918 hölls här i Stockholm en konferens, anordnad av Centralförbundet för socialt arbete, angående den då våldsamst stegrade ungdomsbrottsligheten. Man frågade sig då vad som kunde göras för att motverka ungdomsbrottsligheten, och det var många som pekade på de fortsättningsskolor, som till följd av den beslutade skolreformen skulle sättas i gång. »Bara vi få dessa fortsättningsskolor» — sade man — »kommer läget att bli förbättrat.» Jag tror, att man i nuvarande läge ibland gör sig skyldig till samma kortsiktiga resonemang som då. Bara vi få de och de yttre anordningarna, säger man, kommer läget alldeles säkert att förbättras. Jag hyser för min del ingen blind tilltro till verkningarna av yttre anordningar. De hjälpa oss enligt min uppfattning ett stycke framåt, men de hjälpa oss inte hela vägen.

Jag tror att det kommer att bli en av den närmaste framtidens allra mest brännande frågor att försöka åstadkomma en balans mellan å ena sidan den gamla auktoritetslydnad, i vilken den nu medelålders generationen uppfostrats, och den fria fostran, som ibland har blivit utsatt för en hårdhänt och många gånger befogad kritik. Hur skall det över huvud taget bli möjligt att ännu en gång få till stånd ett enhetligt uppfostringsideal — det är en fråga som vi nog måste ägna mycket av våra bästa krafter. Varför uppfostra vi våra barn, och vartill fostra vi dem? Att få ett entydigt svar på den frågan förefaller f. n. nästan omöjligt.

Jag får så gott som dagligdags ta emot föräldrar, vilkas barn ha kommit på avvägar, och jag får säga, att det i denna tid egentligen inte finns någoting mera

hjärtslitande än att vi faktiskt lämna hem och föräldrar utan ledning, rådvilla om hur de egentligen skola bete sig med sina barn. »Skola vi aga eller skola vi inte aga?», säger man och tror sig därmed ha uppställt det enda tänkbara alternativet. Föräldrarna ha vanligtvis hört allt talet om att man skall akta sig för att skapa hämningar hos barnen, ett tal som naturligtvis är en vidskeppelse. Först och främst finns det goda hämningar, som man skall eftersträva att skapa hos barnen, för att de skola kunna motstå impulserna till brottsliga och otillåtna handlingar. Det finns också hämningar, som visserligen inte äro så hälsosamma men som inte behöva vålla några olyckor. Och jag vill vidare säga att det barn, som uppfostras fritt utan att bindas vid goda vanor och utan att formas av regler och normer, på sitt sätt får neuroser och hämningar.

Det låter gammaldags, men det måste sägas på nytt: jag ser icke, att vi i grunden kunna komma fram till ett ordentligt grepp på detta ämne, om vi inte ha klart för oss att det, som till slut konstituerar samhället och all fostran, är tillgången på goda hem. Man svarar kanske, att så ha människorna sagt i alla tider men att det bara är prat utan egentligt innehåll. Då Erika Mann skrev ned sina iakttagelser om vad som försiggick i Tyskland under 1930-talet påpekade hon emellertid, att något av det slugaste nazisterna gjorde var att de upplöste hemmen. Männen togos in i särskilda förband, kvinnorna sprungo till kvinnotjänst, och barnen enrollerades i olika grupper och sammanslutningar. Familjemedlemmarna sysselsattes på skilda håll, och på det viset lossnade hembanden. Låt oss i allt vara ytterligt aktsamma, så att icke vi göra något som skadar hemmen, ty hemmen äro det sista värnet och fästet för all uppfostran!

Mot invändningen att jag här drar fram förlegade tänkesätt kan jag anföra, att när Norge ockuperades, skrevs på hösten 1940 i den sedermera indragna tidskriften Kirke og Kultur en artikel som hette »Hjemmenes enestående chance», där författaren gav uttryck åt den me-

Ang. åtgärder mot ungdomsbrottsligheten m. m.

ningen, att när allt det krossats, som man tidigare litat till — kommunstyrelse, statsstyrelse, kyrkostyrelse o. s. v. — återstod det en sak, nämligen att värna om den vapenlösa, men utomordentligt effektiva försvarsorganisation som består i att man har väl sammanhållna och väl skötta hem.

År 1941 diskuterade denna kammare, såsom jag tidigare har nämnt, frågan om ungdomsbrottsligheten. Sällan ha väl här i kammaren fallit så tunga ord om tidens allvar och om vårt ansvar för ungdomen som den gången. Naturligtvis fick denna debatt sin prägel av de just då rådande tidsförhållandenas tryck, men jag tror att det i dag finns samma anledning som år 1941 att se allvarligt på dessa frågor. Demokratien är icke en lek, utan en ytterligt allvarlig sak. Demokrati betyder icke självsvåld, utan en frivillig lydnad. Nu som förr måste vi hålla fast vid att målet för all vår uppfostran skall vara att dana ungdomar, som äro stålsatta mot frestelserna och som kunna övervinna de hinder, som möta dem i livet.

Vi måste bygga upp en auktoritet, som inte är grundad på åga eller på prestigehänsyn och andra liknande faktorer, utan som grundar sig på förtroende. Och låt oss komma ihåg — samtidigt som vi genom yttre åtgärder försöka göra livet lättare att leva för de unga människorna — att en nödvändig förutsättning för ett balanserat samhälle är, att den moraliska fostran håller jämna steg med den intellektuella och tekniska utvecklingen.

Justerades protokollen för den 27 och den 28 nästlidne april.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 227, angående bidrag till vissa plankostnader m. m.;

nr 232, angående anslag till arbetsmarknadsstyrelsen och den offentliga arbetsförmedlingen; samt

nr 233, angående vissa anslag till civilt försvaret m. m.

Föredrogos och hänvisades till behandling av lagutskott nedannämnda motioner:

nr 354, av herrar *Holmbäck* och *Petersson*,

nr 355, av herrar *Hage* och *Johannesson*,

nr 356, av herr *Lindblom m. fl.*, samt

nr 357, av herr *Ericsson, Carl Eric*, alla i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m.

Vid förnyad föredragning av utrikesutskottets utlåtande nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Finland träffad överenskommelse rörande varuutbytet, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av konstitutionsutskottets utlåtande nr 20, i anledning av väckta motioner om införande av beslutande folkomröstning, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till läroboksnämnden;

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till den sociala hemhjälpssamheten jämte i ämnet väckt motion;

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till lån till anordnande av kollektiva tvätterier; samt

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till driften av centraldepån för blindas arbeten.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. ersättning för skador vållade av vissa rymlingar m. m. tidssammanhang med skadegörelsen kunde anses föreligga.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till ersättning för skador vållade av personer, som avvikit från vissa anstalter, jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 87, hade Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 20 februari 1948, föreslagit riksdagen att till Ersättning för skador vållade av personer, som avvikit från vissa anstalter, för budgetåret 1948/49 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 5 000 kronor.

I den kungl. propositionen hade bland annat uttalats, att ersättningsmöjligheterna syntes tills vidare böra i huvudsak begränsas till rymningsfallen, medan ersättning icke borde utgå i förevarande ordning i fall, då skada vållats av försöksutskrivnen person, eller i därmed likartade fall, ävensom att det syntes rimligt, att hänsyn i regel toges till den skadelidandes ekonomiska ställning, ehuru någon sträng begränsning till ömmande fall icke för närvarande syntes böra komma i fråga.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Niklasson* m. fl. (I: 265) och den andra inom andra kammaren av herr *Vigelsbo* m. fl. (II: 418), vari hemställt att riksdagen måtte beakta vissa i motionerna anförda synpunkter,

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Bergh* och *Löthner* (I: 266) och den andra inom andra kammaren av herrar *Sveningsson* och *Hagård* (II: 426), vari hemställt, att riksdagen måtte såsom sin mening uttala, att staten borde lämna full ersättning för skador, vållade av personer, som avvikit från i propositionen angivna anstalter på sådant sätt, att direkt orsaks- och

I förstnämnda två motioner hade förordats, att alla ifrågavarande skador skulle ersättas i förhållande till deras värde och oberoende av ägarens ekonomiska ställning samt att även sådana skador skulle ersättas, som vållades av försöksutskrivna.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte

a) beträffande ersättningsvillkor, som avsåge skadegörarens person, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 265 och II: 418 såvitt de berörde denna fråga besluta, att ersättning i nu ifrågavarande ordning ej skulle utgå i fall, då skada vållats av försöksutskrivnen person, och ej heller i andra, därmed likartade fall,

b) beträffande ersättningsvillkor, som avsåge den skadelidandes ekonomiska ställning, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 265 och II: 418 samt I: 266 och II: 426 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkänna vad utskottet anfört,

c) beträffande Kungl. Maj:ts förslag i övrigt, med bifall till förslaget, till Ersättning för skador vållade av personer som avvikit från vissa anstalter för budgetåret 1948/49 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 5 000 kronor.

I motiveringen hade utskottet yttrat bland annat:

»I samtliga motioner har framhållits, att full ersättning bör beviljas oberoende av den skadelidandes ekonomi. Utskottet vill icke förneka, att motionärerna anfört vägande skäl för denna uppfattning och att den — såsom framhållits i propositionen — bäst ansluter sig till motiveringen för ersättningen. Utskottet delar departementschefens uppfattning, att någon sträng begränsning till ömmande fall icke bör komma i fråga. Vid tillämpningen bör beaktas, att införande av en ersättningsrätt utan behovsprövning framstår såsom önskvärd, och att hänsynen till den skadelid-

Ang. ersättning för skador vållade av vissa rymlingar m. m.

dandes ekonomiska ställning därför ej bör föranleda bortfall eller nedsättning av en ifrågasatt ersättning.»

Reservation hade avgivits av herrar *Oscar Olsson, Lindström, Gustaf Karlsson, Gustaf Iwar Anderson, Johan Eric Ericson, Ohlön, Eriksson* i Stockholm, *Lindholm, Pettersson* i Degerfors och *Persson* i Vinberg, vilka ansett, att det nyss återgivna stycket av utskottets motivering bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade. I den av reservanterna föreslagna motiveringen hade orden »ej bör föranleda bortfall eller nedsättning av en ifrågasatt ersättning» utbytt mot »i regel ej bör föranleda bortfall eller nedsättning av en ifrågasatt ersättning, där omständigheterna äro sådana, att skadan kan förutses komma att omfattas av en sådan blivande rätt till ersättning».

Herr KARLSSON, GUSTAF: Herr talman! Det gäller här ett anslag på ett relativt ringa belopp — närmare bestämt 5 000 kronor — till ett helt nytt ändamål. I likhet med vad som brukar vara regel vid statsutskottets behandling av äskanden om anslag till nya ändamål har också denna anslagsfråga, som närmast handlagts inom statsutskottets tredje avdelning, blivit föremål för en ganska ingående granskning.

Det råder inga delade meningar om det begärda anslagsbeloppet. Skillnaden mellan utskottets utlåtande och den reservation, som är avgiven till utlåtandet, är heller inte så stor. I utskottets utlåtande ha två små ord strukits i anvisningarna för hur detta anslag skall utdelas, vilka ord reservanterna ansett böra vara med. I sista stycket av utskottets utlåtande står: »Vid tillämpningen bör beaktas, att införande av en ersättningsrätt utan behovsprövning framstår såsom önskvärd, och att hänsynen till den skadelidandes ekonomiska ställning därför ej bör föranleda bortfall eller nedsättning av en ifrågasatt ersättning.» Reservanterna ha i likhet med Kungl. Maj:t ansett att det bör stå, att den skadelidandes ekonomiska ställning »därför

i regel ej bör föranleda bortfall eller nedsättning av en ifrågasatt ersättning».

Det kan synas som om detta vore hårklyverier, men det är det inte. För att något belysa reservationens innebörd nödgas jag dröja ett ögonblick vid propositionens tillkomsthistoria. Vid 1947 års riksdag väcktes inte mindre än fem motioner i denna fråga, där det till och med krävdes att staten skulle ersätta all skada som vållas genom brottslig gärning. Detta tema återkommer för övrigt också i motioner till årets riksdag, vilka behandlats i anslutning till propositionen och avstyrkts av utskottet. Några av motionerna förra året inskränkte sig till yrkandet att ersättning skulle lämnas för skada, vållad av personer som hade avvikit från sinnessjukhus eller andra anstalter. I anledning av motionen II: 279 skrev riksdagen förra året: »Att ersättning skulle kunna utgå av statsmedel för skada, som tillfogats genom brottslig gärning, finner riksdagen vara värt beaktande. Onekligen skulle införandet av en sådan ordning innebära ett värdefullt komplement till det rättskydd, som samhället genom sina organ giver den enskilde medborgaren.» Men i fortsättningen säger riksdagen: »Emellertid bilda dessa skador ur ersättnings-synpunkt en mycket heterogen grupp. Detta gäller såväl skadornas art och det sätt, varpå de uppkommit, som även frågan om det sätt varpå de utan statens ingripande i allmänhet må bli reglerade. En utredning i ämnet skulle ställas inför åtskilliga svårlösta frågor och måste befaras bli synnerligen omfattande och tidskrävande.» I riksdagsskrivelsen utvecklas detta fram till att man inte anser sig beredd att påkalla en så vittfamnande utredning som åsyftas i motionen.

Riksdagsskrivelsen tar i stället sikte på de motioner, som ha begränsat sig till att yrka ersättning för skada, vållad av personer som avvikit från sinnessjukhus eller andra anstalter. I detta sammanhang heter det:

»Enligt riksdagens mening bör en utredning av dessa ersättningsspörsmål omedelbart inledas. Förslag till åtminsto-

Ang. ersättning för skador vållade av vissa rymlingar m. m.

ne provisoriska åtgärder för att utan anlitan- de av den nödfallsutväg, som extra utgiftsanslagen erbjuda, möjliggöra ersättning av statsmedel i ömmande fall av skador av här avsett slag bör om möjligt föreläggas redan nästa års riksdag. Riksdagen är ej beredd att, såsom påyrkats i vissa motioner, redan nu besluta om särskild medelsanvisning för skadornas ersättande.»

Det är alltså tydligt att riksdagen för- ra året, då denna utredning begärdes och då man liksom beställde den proposition som nu behandlas, hade den inställning- en, att man borde gå den försiktigare vä- gen och ta hänsyn till den skadelidandes ekonomiska ställning.

Statsutskottets majoritet har i år till- mötesgått de motionärer, som påyrkat en utvidgning så, att skadeståndsfrågorna skulle bedömas utan hänsyn till den ska- delidandes ekonomiska ställning. Jag vill då först säga, att det vid behandlingen i avdelningen fanns förespråkare för så- väl linjen i förra årets riksdagsskrivel- se som motionärernas mera generösa in- ställning. Vid avdelningsbehandlingen sammanskrevs emellertid de olika stånd- punkterna. Självfallet företedde skriv- ningen en viss balansgång, och när av- delningens förslag till utlåtande behand- lades i statsutskottets plenum, blev det föremål för en ganska ingående kria- granskning och fick i stort sett betyget underkänt. En del avsnitt i förslaget ope- rerades praktiskt taget enhälligt bort.

Förespråkarna för den mera generösa linjen fingo nytt livsmod genom den framgång de haft i utskottets plenum och yrkade därför även att de båda orden »i regel» skulle slopas, ett yrkande som blev utskottsmajoritetens beslut. Därmed har utskottets utlåtande fått en sådan inne- börd, att man nog får säga, att ett bifall skulle innebära att riksdagen är beredd att omedelbart rekommendera Kungl. Maj:t att gå in för en prövning utan hän- syn till de skadelidandes ekonomiska ställning.

Reservanternas ståndpunkt är att man — då detta är ett nytt område, varom vi veta ganska litet, och då konsekven- serna kunna bli rätt vittfamnande — till

att börja med bör ta viss hänsyn till den skadelidandes ekonomiska ställning, men med en generös bedömning härav för att utsäga, att det är ett önskemål att man så småningom kan komma fram till att — därest konsekvenserna inte bli för vittfamnande utan kunna bemästras — bedöma de här frågorna utan att ta hänsyn till den skadelidandes ekono- miska ställning. Vi reservanter rekom- mendera alltså att man till en början följer en försiktigare linje för att vinna erfarenhet och siktar till att komma fram till en ståndpunkt, där man skall kunna bedöma dessa frågor utan att ta hänsyn till vederbörandes ekonomiska ställning.

Varför ha då reservanterna rekom- menderat denna försiktigare linje? Jo, bland annat därför att vi här i landet ha ett försäkringsväsende, där det inte bara teoretiskt utan också praktiskt finns möj- lighet för den skadelidande att få ersätt- ning genom försäkringsbolaget. Men om staten utan vidare skulle träda in, blir det en lättnad för det försäkringsbolag, där den skadelidande har tagit försäk- ring. Dessa problem böra enligt reser- vanternas mening i någon mån redas upp, så att man får litet klarare sikt, in- nan man drar de yttersta konsekvenser- na i fråga om ersättningarna.

Detta är, herr talman, det väsentliga i reservanternas ståndpunkt, och jag ber alltså att få yrka bifall till utskottets hem- ställan i vad det gäller anslagsbeloppet, men till reservationen i fråga om motive- ringen.

Herr LÖTHNER: Herr talman! Med till- fredsställelse kan man konstatera att bå- de Kungl. Maj:t, utskott och reservan- ter äro ense i en punkt, nämligen därut- innan att man har erkänt den allmänt gällande grundsatsen att om någon har vårdnadsskyldighet i förhållande till en sak, ett djur eller en människa, med far- liga egenskaper, och brister i fullgöran- det av denna sin skyldighet, så blir den vårdnadsskyldige pliktig ersätta den skada, som därigenom vållats. Det är som det skall vara i ett välordnat sam- hälle.

Ang. ersättning för skador vållade av vissa rymlingar m. m.

Men när det sedan gäller den skadelidandes rätt till ersättning skiljer man sig åt, och känslan av tillfredsställelse förbyts i dess motsats. Departementschefen säger att det synes rimligt, att hänsyn i regel tages till den skadelidandes ekonomiska ställning vid prövningen av om det över huvud taget skall utgå något skadestånd. Utskottet säger, att hänsynen till den skadelidandes ekonomiska ställning ej bör föranleda bortfall eller nedsättning av en ifrågasatt ersättning. Man vill med andra ord inte gå in på någon behovsprövning. Vad reservanterna vilja får jag erkänna att jag inte riktigt förstår. Möjligen åsyftar man en mellanväg mellan Kungl. Maj:ts och utskottets linjer.

Jag måste säga att det för mig framstår såsom någonting stötande att, sedan man har fastslagit skadeståndsskyldighet för den vårdnadsskyldige, man sedermera när det gäller att ersätta skadan skall taga hänsyn till den skadelidandes ekonomiska ställning. Detta är en avvikelse från den allmänna grundsatsen om likhet inför lagen, som icke hör hemma i ett välordnat samhälle.

I reservationen finns också ett tillägg, som jag inte hörde herr Karlsson förklara, nämligen de två sista raderna, som säga att hänsynen till den skadelidandes ekonomiska ställning i regel ej bör föranleda bortfall eller nedsättning av en ifrågasatt ersättning, »där omständigheterna äro sådana, att skadan kan förutses komma att omfattas av en sådan blivande rätt till ersättning». Möjligen avse reservanterna att säga att man skall få ersättning hos Kungl. Maj:t endast i de fall, där man klart kan förutse, att domstol skulle utdöma skadestånd, om frågan bragtes under domstolsprövning. Jag vill då säga att antagligen både Kungl. Maj:t och utskottsmajoriteten äro av samma mening, att om den skadelidande själv t. ex. har provocerat ett angrepp och alltså själv ytterst är vållande till skadan, skall han inte ha något skadestånd. Men detta följer av allmänna rättsgrundsatser — det behöver man inte säga något om i detta sammanhang.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Häri instämde herr *Andrén* och fröken *Andersson*.

Herr **NIKLASSON**: Herr talman! Reservanterna anse, att man här får vara försiktig eftersom man ger sig in på ett nytt område. Detta är i och för sig riktigt, men vi få komma ihåg att det här inte är fråga om ersättning för annan skadegörelse än sådan som vållats av ett visst klientel, som måste omhändertagas av staten för vård i en eller annan form. Jag anser för min del, att detta ställer saken i ett annat läge. Ersättning för skada, som möjliggjorts genom göranden och låtanden vid den statliga vården i ena eller andra formen, bör utgå oberoende av den skadelidandes ekonomiska ställning.

Det är en annan sak, som jag i motionen har påpekat men som varken utskottet eller reservanterna annat än i förbigående velat ta upp. Den gäller dessa som äro permitterade och placerade på arbete ute i bygderna. Inom vissa områden i vårt land äro dessa sinnessjuka i mycket hög grad anlitade som jordbruksarbetare, och i en del socknar finns praktiskt taget inte någon annan lejd arbetskraft att tillgå än just sådana permitterade sinnessjuka. Detta medför ju mycket stora risker för omgivningen, men under trycket av förhållandena tar man de riskerna och anställer dessa personer. Utan tvivel är det av utomordentligt stor betydelse just för dessa sjuka att slippa vistas på en sluten anstalt utan få gå i arbetslivet och göra nytta för sig. I många fall äro dessa människor verkligt goda arbetare, men klientelet är som sagt opålitligt. Det för ju risker med sig, och jag anser för min del, att staten måste ikläda sig ansvaret för dessa risker. På det hela taget kan det väl inte gälla så stora belopp, men i det enskilda fallet kan skadegörelsen dock drabba ganska hårt.

Jag vet inte hur långt man får sträcka detta begrepp, »rymlingar», som man nu

Ang. ersättning för skador vållade av vissa rymlingar m. m.

först och främst har tänkt på; avser det bara sådana, som rymma direkt från anstalterna, eller gäller det också personer, som äro utplacerade i bygderna och som gå ifrån det ställe, där de just äro placerade, och ge sig ut på strövtåg på egen hand? Kunna även dessa räknas som rymlingar och inrymmas under detta begrepp, så har det ju en ganska vidsträckt innebörd; i annat fall är det enligt mitt förmenande alltför begränsat.

Emellertid har varken utskottet eller reservanterna velat gå närmare in på detta, och därför vill jag inte på detta stadium ställa något yrkande. Det hela har ju betecknats såsom ett provisorium; vi komma väl så småningom fram till litet fastare principer, och då kanske den fråga kan ånyo upptagas till prövning. Som saken nu ligger till ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ANDRÉN: Herr talman! Jag har redan tillkännagivit min anslutning till det anförande herr Löthner har hållit och därmed deklarerat mitt samförstånd med den linje, som här förfäktas av statsutskottet. Det behöver inte sägas något till förmån för den gamla svenska rättsprincipen om allas likhet inför lagen, som bör gälla även i detta sammanhang. Jag vill emellertid fästa uppmärksamheten på en punkt, som ännu inte blivit berörd i denna debatt men som varit föremål för någon diskussion i statsutskottet.

Jag påpekade i denna diskussion, att den sista bisatsen i den avgivna reservationen är praktiskt taget fullständigt innehållslös. Jag kan inte förstå, vad herrar reservanter mena med den satsen, om de nu över huvud taget mena någonting med den. Jag fick det intrycket av voteringen och av diskussionen i utskottet, att denna mening föll bort. Nu visar det sig emellertid att den, precis som grisen Särimmer, har levt upp på nytt. Då måste jag på nytt ställa min fråga: Vad mena reservanterna, när de i den sista satsen säga, att »där omständigheterna äro sådana, att skadan kan förutses komma att omfattas av en sådan bli-

vande rätt till ersättning», skall man i allmänhet icke taga hänsyn till den skadelidandes ekonomiska ställning? Det skulle vara ytterligt intressant att få reda på vad reservanterna mena med detta, om de över huvud taget mena någonting.

Herr KARLSSON, GUSTAF: Herr talman! Herr Andrén fortsatte med sin krigranskning i kammaren och ville ha de satser, som statsutskottets tredje avdelning har skrivit ihop, analyserade. Det må vara hänt.

Det kanske har märkts, att jag inte är pedagog, och jag är alltså inte beredd att lämna någon sådan analys över satsernas innehåll att herr professorn kan förmodas bli belåten. Jag vill endast säga, att innehållet i hela vår reservation är, som jag redan har angivit, att vi uttala som ett önskemål att man skall komma fram till den ståndpunkten, att ersättning för skada, förorsakad på detta sätt, skall kunna lämnas utan att hänsyn tas till den skadelidandes ekonomiska ställning. Det är den principiella ståndpunkten. Men jag upprepar att vi röra oss på ett nytt område och inte veta något om vart det hela leder hän. Därför ha vi också den uppfattningen att det är bättre att man tar ett steg i taget och kan bemästra detta problem än att ge sig ut i det ovissa för att kanske så småningom inskränka på dessa villkor. Sådant har också hänt, och det har också vållat mycket stor irritation och stora svårigheter.

Jag bryr mig alltså inte om att närmare analysera den där meningen som professorn har angripit. Det är en jurist och lagklok, som har skrivit den, och vi lekmän ha bedömt den och tyckt att den något så när sammanfaller med sunt förstånd och möjligheten att praktiskt tillämpa bestämmelserna.

Jag vill vidare, herr talman, säga ett ord till herr Niklasson, som var litet ledsen över att utskottet icke kunnat tillmötesgå motionärerna. Det står dock i utskottets utlåtande, att när man vunnit erfarenhet på detta område, skall man taga upp ytterligare utredning för

Om skattespärr i fråga om preliminär skatt.

att, om erfarenheterna gå i den riktningen, bereda möjlighet att ge ersättning även till dem som motionärerna anse rimligen böra få ersättning av statsmedel.

Jag skulle kanske också vilja säga ett ord till herr Löthner, som talade om hur vi skola ha det i ett välordnat samhälle. Det är ju roligt att höra, att man vill vara med om att ordna samhället så synnerligen väl, men det är inte bara på detta område, som vi få ta hänsyn till vederbörandes ekonomiska ställning. Visserligen har försök gjorts att komma ifrån behovsprövningen men att det, om vi behålla båda fötterna på marken, åtminstone i närvarande stund är svårt och kanske omöjligt att realisera den i och för sig vackra tanken. Man får därför också ta hänsyn till detta, när man bedömer en sådan här detalj.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr ANDRÉN: Herr talman! Jag skall be att få konstatera, att jag icke fått något svar på min enkla fråga. Jag har all möjlig respekt för den föregående ärade talarens sunda förnuft, men jag måste framhålla, att den ärade talaren, som varit reservanternas främste talesman i denna fråga, i varje fall icke hittat något sunt förnuft i den mening jag pekat på, och jag frågar, om det är första kammaren värdigt att i ett beslut taga med en mening, som icke ens denna menings främste talesman kan giva någon förnuftig innebörd.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring i motiveringen, som förordats i den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Karlsson, Gustaf*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 93, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring i motiveringen, som förordats i den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående organisation och finansiering av svensk reguljär luftfart m. m.; samt

nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa investeringar i statens järnvägars fond.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om skattespärr i fråga om preliminär skatt.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 38, i anledning av väckta motioner om tillämpning av skattespärr i fråga om preliminär skatt.

I detta betänkande hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av de likalydande motionerna I: 177 av herrar *Carl Eric Ericsson* och *Mannerskantz* samt II: 366 av herr *Ljungqvist*, om tillämpning av skattespärr i fråga om preliminärskatt, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en översyn av gällande lagstiftning om

Om ändring i semesterlagen.

skattebegränsning i syfte att möjliggöra den s. k. 80-procentsspärrens tillämpning redan i fråga om den preliminära skatten samt för riksdagen framlägga det förslag, till vilket utredningen kunde föranleda.

Herr **WISTRAND**: Herr talman! Det föreliggande förslaget från bevillningsutskottet avser att undanröja ett missförhållande, som för dem som drabbas av det kan vara mycket allvarligt. Jag har begärt ordet därför att jag skulle vilja rikta en framställning till den tyvärr frånvarande finansministern, att den utredning, som utskottet förordnat och som jag hoppas att riksdagen kommer att begära, också måtte ske mycket hastigt, så att om möjligt förslag i saken kunde föreläggas redan innevarande års riksdag. Den utredning som kan komma i fråga kan varken vara omfattande eller svår och torde mycket lätt kunna presteras. Därigenom skulle en rad medborgare undvika rättsförluster. Som det nu är tvingas en hel del personer att betala skatt långt över sina inkomster och få återbetalning först efter två år. Kunde man få en reform i enlighet med utskottsyrkandets syfte genomförd redan vid årets riksdag, skulle detta förhållande kunna undvikas.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande betänkande hemställt.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa, m. m., bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 28, i anledning av väckt motion angående viss omreglering av pensionerna till f. d. kvinnliga befattningshavare inom den civila statsförvaltningen; och

nr 29, i anledning av väckta motioner angående höjning av maximiåldern för ingående av äktenskap medförande rätt till familjepension.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige, Danmark och Norge den 8 mars 1948 avslutad konvention om erkännande och verkställighet av domar i brottmål m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 24, i anledning av väckta motioner om utredning rörande kompetensfördelningen inom sjukhusens ledning;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om skyldighet för näringsidkare m. fl. att biträda vid planläggningen av rikets ekonomiska försvarsberedskap; samt

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 31 mars 1922 (nr 130) angående uppbörd av avgifter för försäkringar i riksförsäkringsanstalten jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om ändring i semesterlagen.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 27, i anledning av väckta motioner angående viss ändring av 7 § andra stycket b) lagen om semester.

Med föranledande av tre inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen motionen i första kammaren nr 44 av herr *Damström* samt motionerna i andra kammaren nr 69 av herr *Hallberg* och nr 113 av herr

Dahlgren, hade utskottet i förevarande utlåtande hemställt,

A. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville verkställa utredning av frågan om förbud för arbetsgivare att förlägga en arbetstagares semester till tid, då arbetstagaren vore sjuk, i samband varmed även borde utredas frågan om att i semesterhänseende i viss utsträckning med arbetad tid jämställa frånvaro från arbetet på grund av annat olycksfall än olycksfall i arbetet eller annan sjukdom än sådan i arbetet ådragen sjukdom, som avsåges i lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar, samt att Kungl. Maj:t ville för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda; och

B. att motionerna I: 44, II: 69 och II: 113, i den mån de icke besvarats genom vad utskottet under A. hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **DAMSTRÖM**: Herr talman! Efter utskottets synnerligen positiva ställningstagande till min motion skulle visserligen inte behöva mycket ordas om densamma. Jag vill emellertid påpeka en sak.

Motionen innehåller ett förslag till lagtext och tillägg till 7 § lagen om semester. Utskottet föreslår emellertid att utredning skall ske, och jag vill understryka vad utskottet i sin motivering har sagt.

Emellertid har, i synnerhet mellan parterna på arbetsmarknaden, ofta diskuterats frågan om trivseln på arbetsplatserna. En hel del har gjorts för att öka denna trivsel, men mycket återstår ännu att göra. I den mån riksdagen kan medverka till att eliminera de irritationsmoment som faktiskt föreligga i den nuvarande bestämmelsen, att arbetsgivarna ha rätt att förlägga semestern till tid då arbetstagaren är sjuk eller varit utsatt för olycksfall utom arbetet, borde detta göras. Jag förmodar också att kammarerna följer utskottets förslag.

Jag vill, herr talman, begagna detta tillfälle att till statsrådet Möller uttala min stora tillfredsställelse över det initiativ han tagit i och med den nyss till-

sätta utredningskommitté, som enligt direktiven skall taga upp en hel del av det problemkomplex som sammanhänger med arbetskraftsfrågorna inom den tunga industrien, i synnerhet järnbruksindustrien.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av de statliga lagerhusen till Svenska spannmålsaktiebolaget;

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa, allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter; samt

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en Vadstena krigsmanshuskassa tillhörig fastighet.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m.

Punkten A.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten B.

Lades till handlingarna.

Anmäldes utrikesutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 145, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Finland träffad överenskommelse rörande varuutbytet.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i utlåtande nr 9 bifölles även av andra kammaren.

Anmälades bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 181, i anledning av väckta motioner om tillämpning av skattespärr i fråga om preliminär skatt; och

nr 182, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa, m. m.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning, beträffande förslaget nr 181, att utskottets hemställan i betänkande nr 38 samt, i fråga om förslaget nr 182, att utskottets hemställan i betänkande nr 39 bifölles även av andra kammaren.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 358, av herr *Heüman*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor rörande försvarets organisation;

nr 359, av herr *von Heland* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor rörande försvarets organisation; samt

nr 360, av herr *von Heland* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med provisoriska bestämmelser rörande utbildningstiden för vissa värnpliktiga.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 1.28 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Fredagen den 7 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 183, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgivande av livränta till Elisabeth Kjellbing m. m., såvitt propositionen hänvisats till bankoutskottet; och

nr 184, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa kostnader för allmänt kyrkomöte.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 190, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige, Danmark och Norge den 8 mars 1948 avslutad konvention om erkännande och verkställighet av domar i brottmål m. m.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 191, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om skyldighet för näringsidkare m. fl. att biträda vid planläggningen av rikets ekonomiska försvarsberedskap;

nr 192, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 31 mars 1922 (nr 130) angående uppbörd av avgifter för försäkringar i riksförsäkringsanstalten jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete; samt

nr 193, i anledning av väckta motioner angående viss ändring av 7 § andra stycket b) lagen om semester.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 358, av herr *Heüman*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor rörande försvarets organisation, och

nr 359, av herr *von Heland* m. fl., i samma ämne.

Föredrogos och hänvisades till behandling av lagutskott den av herr *von Heland* m. fl. väckta motionen, nr 360, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med provisoriska bestämmelser rörande utbildningstiden för vissa värnpliktiga.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 361, av herr *Bergvall* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor rörande försvarets organisation;

nr 362, av herr *Bergh* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor rörande försvarets organisation;

nr 363, av herr *Bergh*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor rörande försvarets organisation;

nr 364, av herr *Velander* och herr *Sundberg, Carl*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor rörande försvarets organisation;

nr 365, av herr *Lodenius* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor rörande försvarets organisation;

nr 366, av herrar *Uhlén* och *Sjö*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor rörande försvarets organisation;

nr 367, av herrar *Uhlén* och *Sjö*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition

angående vissa frågor rörande försvarets organisation;

nr 368, av herr *Ewerlöf* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner dels angående vissa frågor rörande försvarets organisation, dels ock angående vissa anslag till materielanskaffning för försvaret för budgetåret 1948/49 m. m.;

nr 369, av herr *Ewerlöf* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med provisoriska bestämmelser rörande utbildningstiden för vissa värnpliktiga;

nr 370, av herr *Anderson, Axel Ivar*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med provisoriska bestämmelser rörande utbildningstiden för vissa värnpliktiga; samt

nr 371, av herr *Bergvall* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner dels med förslag till förordning med provisoriska bestämmelser rörande utbildningstiden för vissa värnpliktiga, dels ock angående vissa anslag till materielanskaffning för försvaret för budgetåret 1948/49 m. m.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 22, i anledning av väckt motion angående visst förtydligande av lagen om val till riksdagen;

statsutskottets utlåtanden:

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48, i vad propositionen avser folkhushållningsdepartementets verksamhetsområde;

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående dels anställnings- och avlöningsförhållanden för viss icke-ordinarie personal vid domstolarna, dels ock anslag för budgetåret 1948/49 till hovrätterna: avlöningar;

nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till statens utlänningskommission; samt

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående granskningsrätt för statens sakrevision i fråga om användningen av statsunderstöd;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 36, i anledning av väckta motioner om utredning angående det gällande skattesystemets verkningar i vissa avseenden;

nr 37, i anledning av väckta motioner om avskaffande av kvarlåtenskapsskatten m. m.;

nr 40, i anledning av väckt motion om viss ändring av 12 § taxeringsförordningen; samt

nr 41, i anledning av väckta motioner om vidgad rätt att vid taxering åtnjuta avdrag för försäkringspremier;

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350) jämte i ämnet väckta motioner;

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning jämte i ämnet väckta motioner;

nr 32, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande bankoutskottets utlåtande nr 12 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pension åt framlidne italienske ministern i Stockholm Alberto Bellardi Riccis änka; samt

nr 33, i anledning av väckta motioner om årlig livränta åt makarna Gustaf och Ester Johansson med anledning av deras son Sven Estbjörns förolyckande under värnpliktstjänstgöring;

första lagutskottets utlåtande nr 33, i anledning av väckt motion om ökat brandskydd för viktiga industrier och varulager;

andra lagutskottets utlåtande nr 28, i anledning av väckta motioner om ändring av bestämmelserna rörande folkpensionsförmånerna till på statens sinnessjukhus intagna personer;

jordbruksutskottets utlåtanden och memorial:

nr 22, i anledning av väckta motioner om förbud mot all jakt efter sjöfågel under våren;

nr 23, i anledning av väckta motioner angående restitution av bensinskatt till utövare av fiskerinäringen;

nr 24, i anledning av väckt motion angående viss ändring av bestämmelserna om inventarielån till innehavare av kronotorp, m. m.;

nr 25, i anledning av väckta motioner om åtgärder för utrotande av den s. k. nosmasken på Öland;

nr 26, i anledning av väckta motioner om utredning angående åtgärder för underlättande av trålfisket på västkusten;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående organisationen av rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående social jordbrukskreditgivning m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående stöd åt fiskerinäringen, m. m., jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 31, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om förläggning av fiskeristyrelsen med statens fiskeförsök;

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 13, i anledning av väckt motion angående omtryckning av samtliga gällande författningar; även-
som

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 9, i anledning av väckt motion om utredning i syfte att rationalisera och förbilliga varudistributionen i landet;

nr 10, i anledning av väckt motion om utredning rörande trafiksäkerheten vid korsning mellan järnväg och väg; samt

nr 11, i anledning av väckt motion om åtgärder till undvikande av att polisförhör anställas med person som utskrivits från sinnessjukhus.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.10 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.